

Република
България
Министерски
съвет

КООРДИНАЦИОНЕН ЦЕНТЪР ПО
ИНФОРМАЦИОННИ, КОМУНИКАЦИОННИ
И УПРАВЛЕНСКИ ТЕХНОЛОГИИ

Правителство

2005

Доклад

**за състоянието и развитието на
електронното правителство в България**

**КЦИКУТ
София, декември 2005**

Доклада е приет на заседание на Координационния съвет за информационно общество на 30 март 2006г. по предложение на Министъра на държавната администрация и административната реформа.

Съдържание:

1. Въведение.....
- 1.1. Общи характеристики на електронното управление
- 1.2. Електронното правителство като важна съставна част от електронното управление
- 1.3. Електронното правителство като част от Национална информационна инфраструктура
2. Формулиране на етапите на развитие на Електронното правителство в България и техните основни характеристики
- 2.1. Подготвителен етап (2002 - началото на 2003 г.)
- 2.2. Етап на начално развитие (2003 – средата на 2005 г.)
- 2.3. Етап на целенасочено развитие (от средата на 2005 г.)
3. Основни изводи за състоянието на електронното правителство
4. Предложения и препоръки

1. Въведение

Настоящият доклад е изготвен от Координационния център по информационни, комуникационни и управленски технологии (КЦИКУТ) към Министерския съвет и Програмата за развитие на ООН.

1.1. Общи характеристики на електронното управление

Широкото навлизане на съвременните информационни и комуникационни технологии във всички сфери на икономиката, обществото и бита създаде феномена “информационно (иначе: цифрово, мрежово) общество”. Постепенно в това достатъчно “аморфно” понятие започнаха да се конкретизират и систематизират някои съставни елементи: Електронна търговия, Електронно правителство, Електронно здравеопазване, Електронно образование и пр. Според новата систематизация в многобройните съставки на “информационното общество” се отделят механизмите, осъществяващи управлението на процесите в него.

Съвкупността от тези механизми се идентифицира като **Електронно управление (Electronic Governance)**. Би могло да бъде възприето следното определение: **“Електронното управление е съвкупност от стратегически и тактически мерки, политики и технологични решения, определящи рамката за развитие и функциониране на “информационното общество”**. Електронното управление е не просто разширение и усъвършенстване на конвенционалните управленски технологии, неговите цели са не просто подобряване на управлението, облекчаване на персонала, икономии на средства и пр. Това е нова философия и парадигма на управлението.

Както е възприето в болшинството изследвания, електронното управление обикновено се подразделя на две основни части в съответствие със сферите на действие – публично и корпоративно. В настоящия документ се разглеждат някои аспекти на **Публичното електронно управление**.

1.2. Електронното правителство като важна съставна част от електронното управление

Електронното правителство представлява един от основните елементи на публичното електронно управление заедно с другите компоненти, като: Електронна демокрация, Електронна търговия (в частта ѝ, свързана с държавното и браншовото регулиране), Електронни публични доставки, Електронно здравеопазване, Електронно обучение и пр.

Електронното правителство на Република България е дефинирано в следните документи:

- актуализирана Стратегия за модернизиране на държавната администрация – от присъединяване към интегриране 2003-2006 г.;
- Стратегия за електронно правителство на Република България;

- План за изпълнение на Стратегията за електронно правителство на Република България за периода 2003 – 2005 година.

По същество Електронното правителство представлява (независимо от общата техническа и телекомуникационна среда) комплекс от сравнително автономни системи, които изпълняват три основни и една спомагателна функции:

А. Функция “Макро-управление на държавата”, в която преобладават аналитично-синтетични процедури, свързани с обработка на неструктурирана информация, с не формализирани предварително изходи и продължителни времеви периоди за генериране на решенията.

Б. Функция “Електронни услуги за гражданите и бизнеса”, в която преобладават формализирани процедури за обработка на структурирана информация в режим, близък до реалното време.

В. Функция “Обмен на информация между звената на администрацията” – обмен на данни, преди всичко свързан с технологичните процеси в самата администрация. Това включва:

- обмен на структурирани данни;
- обмен на неструктурирани данни (в т.ч. графично-организирани данни и мултимедия);
- обмен на мета-данни.

Г. Спомагателна функция “Адаптация и усъвършенствуване”, която на базата на информацията от изпълнението на трите основни функции позволява да се изготвят анализи за ефективността на действие на звената на Администрацията и препоръки за подобряването им.

1.3. Електронното правителство като част от Национална информационна инфраструктура

Аналогично на изграждането на Националната транспортна инфраструктура, Националната енергийна инфраструктура и Националната телекомуникационна инфраструктура (където, при наличието на частен и държавен сектор се спазват твърди правила, параметри и взаимоотношения) в страната е осъзната необходимостта от структуриране и управление на Национална информационна инфраструктура. Това е свързано с дефинирането и реализирането на също така строги правила за управление на зараждането, съхраняването, предаването и обработката на информационните ресурси. Освен това, както при другите национални инфраструктури, за ефективното функциониране на информационната са необходими централизирано поддържани инструменти за общосистемно управление (мета-регистрови структури, посреднически и интерфейсни модули и пр.).

Освен чисто националните цели за постигане на ефективност в информационните системи такова структуриране е задължително с оглед включването на страната в

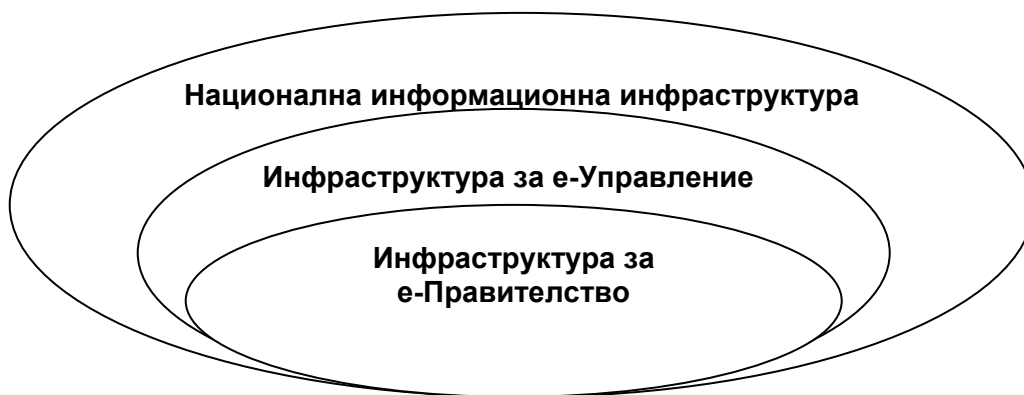
пан-Европейската информационна инфраструктура. Преди няколко години в експертните среди на Европейския съюз се наблюдаваше борба между две тенденции за реализацията на пан-Европейския електронен обмен и електронни услуги. Според т.н. “вертикално крило” обменът би трябвало да се реализира между аналогичните звена в отделните страни (статистически, обществено-осигурителни, полицейски и пр.). Според “хоризонталното крило” процесите трябва да се интегрират на национално ниво и обменът между страните да става чрез национални «шлюзове».

Задълбочените фундаментални изследвания на бъдещата пан-Европейска информационна архитектура, както и резултатите от първите реални проекти за осъществяване на комуникация между аналогични структури разкриха почти непреодолими слабости на “вертикалния” подход, свързани с:

- необходимостта от национална “маршрутизация” на обмена, породена от различните функции на ведомствата в отделните страни;
- проблемите на семантичната оперативна съвместимост;
- необходимостта от крос-сертификация на транс-граничния електронен обмен и др.

Поради това, в настоящия момент европейския подход към системна интеграция и оперативна съвместимост е насочен към изграждане на пан-Европейска архитектура, базирана на унифицирани национални информационни архитектури.

Електронното правителство е важна съставна част от Националната информационно-комуникационна инфраструктура. В някои водещи страни именно информационните системи в състава на Електронното правителство въведоха международните стандарти за оперативна съвместимост и авангардни технологии, като архитектурата, ориентирана към услуги, и с това стимулираха тяхното разпространение във всички отрасли. Поради това би било погрешно развитието на Електронното правителство да бъде третирано обособено от общите тенденции за развитието на Националната инфраструктура.

2. Формулиране на етапите на развитие на Електронното правителство в България и техните основни характеристики

Ясното разделение на развитието на Електронното правителство в България на основни етапи е необходимо, за да се осмислят и проследят обективно неговите процеси и тенденции.

2.1. Подготвителен етап (2002 - началото на 2003 г.)

Този етап се характеризира с изграждане на основополагащи структури и разработка на основополагащи документи, както следва:

- беше разработена “Стратегия за модернизация на държавната администрация – от присъединяване към интеграция”, приета с Решение на Министерския съвет № 465 от 2002 г.;
- беше създаден към Министерския съвет Координационен център за информационни, комуникационни и управленски технологии (КЦИКУТ) с подкрепата на Програмата за развитие на ООН (ПРООН) в съответствие с Меморандум за разбирателство между двете страни, подписан на 06.02.2002 г.;
- беше разработена “Стратегия за електронно правителство”, приета с Решение на Министерския съвет № 866 от 2002 г.;
- беше разработен “План за изпълнение на Стратегията за електронно правителство до 2005 г.”, приет с Протоколно решение № 10 т. 37 на Министерския съвет от 11.03.2004 г.;
- беше разработен “Базисен модел за обслужване на едно гише”, приет с Решение на Министерския съвет № 878 от 2002 г.
- Беше създаден с Решение № 146 на Министерския съвет от 2003 г. “Съвет по модернизация на държавната администрация” под ръководството на Вице-премиер. Съветът включва Работна група “Административно обслужване и електронно правителство“ за координиране изпълнението на Стратегията за електронна правителство.

Освен това, би трябвало да се изтъкне, че с Решение № 761 на Министерския съвет от 24.09.2004 г. беше приета «Визия за Единна национална база данни за територия, население и ресурси – основа на електронното управление на България».

2.2. Етап на начално развитие (2003 – средата на 2005 г.)

През този етап политиката по изграждането на Електронното правителство беше съсредоточена в две основни направления:

А. С цел да се стимулира създаването на “критична маса” от приложения и се натрупа опит както у разработчиците на такива приложения в административните звена, така и у ползвателите на тези приложения (гражданите и фирмите), основните усилия бяха насочени към разработка и внедряване на отделни решения (понякога и частични) в отделни звена на Администрацията (министерства, агенции, областни администрации, общини);

Б. Едновременно с това се осъществиха някои основополагащи разработки на централно ниво.

2.2.1. Предоставяне на електронни административни услуги на гражданите и бизнеса

В съответствие с добрите практики и препоръките на Европейския съюз Стратегията за електронно правителство поставя като една от основните си цели следното: **“Предоставяне по електронен път на качествени, икономически ефективни и леснодостъпни административни услуги на гражданите и на бизнеса”**. Предлагането на услуги по електронен път създава удобство за гражданите и бизнеса, намалява разходите по извършване на услугите, увеличава ефективността и минимизира корупционния натиск.

При реалната организация на този процес основните усилия през изминалия период бяха фокусирани към т.н. “индикативни електронни административни услуги”, дефинирани от Европейската комисия. Основният замисъл на определянето на този списък е преминаването от конкретни услуги, предоставяни от националните администрации, към унифицирани транс-гранични (или пан-Европейски) електронни услуги.

А. Състояние на въвеждането на индикативните услуги

С приемането на Стратегията за електронно правителство, българското правителство се ангажира с реализирането на 20 индикативни административни услуги, изпълнявани по електронен път – 12 за гражданите и 8 за бизнеса.

В Плана за изпълнение на стратегията са предвидени конкретни проекти, които са свързани с изпълнението на индикативните услуги. Идентифицирани са администрациите, които са отговорни за изпълнението на всяка една от услугите. Отговорните администрации се задължаваха да предприемат конкретни действия за популяризиране на предлаганите от тях услуги в Интернет и за стимулиране на ползването на услугите през Интернет.

Въвеждането на посочените от Европейската комисия 20 индикативни

електронни услуги за бизнеса и гражданите предвижда следните четири степени на предоставяне на услугите:

- първа степен - Информация: институциите публикуват в интернет информация, която е достъпна за гражданите и фирмите;
- втора степен - Еднопосочно взаимодействие: институциите публикуват в интернет информация и предоставят възможност за изтегляне на бланки и формуляри, свързани с услугите;
- трета степен - Двупосочно взаимодействие: потребителят на услугата освен получаването на информация и изтеглянето на бланки може да изпраща писма, формуляри и др. по електронен път, но администрацията не е задължена да му отговори в реално време или по същия начин;
- четвърта степен - Транзакция: гражданите и фирмите комуникират с администрацията по електронен път и обратно “он-лайн”. Съществува механизъм за потвърждаване на действителността на транзакцията.

Трябва да се отбележи, че тези 20 препоръчителни услуги не ограничават ведомствата да въведат и допълнителни услуги.

Анализът на реализацията на 20-те индикативни електронни услуги през 2005 г. се проведе на 2 етапа – през месец април и през октомври-ноември. Анализът е извършен на основата на попълнени от ведомствата анкетни карти, изпратени до тях по официален път.

Последния анализ по изграждането на 20-те индикативни услуги за бизнеса и гражданите показва тенденция към финализиране на тази задача. Вече има напълно завършени услуги. От незавършените, повечето са пред пускане. В таблицата по-долу е показано състоянието на всяка една от индикативните услуги.

Услуга	Връзка към услугата	Степен	
		Текущо състояние 11.2005	Крайно състояние

**НАПЪЛНО ЗАВЪРШЕНИ
УСЛУГИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ**

Подходни данъци	www.taxadmin.minfin.bg	4	4
Социални осигуровки за безработни	http://egateway.government.bg	4	4
Заявления в полицията	www.dnsp.mvr.bg	3	3
Промени в адресната регистрация	http://egateway.government.bg	3	3
Търсене на работа	www.nsz.government.bg	3	3

УСЛУГИ ЗА БИЗНЕСА

Справка за социални осигуровки на заети	http://egateway.government.bg	4	4
Корпоративни данъци: декл., увед.	www.taxadmin.minfin.bg	4	4
ДДС	http://www.taxadmin.minfin.bg/dds.php	4	4
Митнически декларации	http://www.minfin.government.bg/html/docs.php?	4	4

**В ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТКА
УСЛУГИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ**

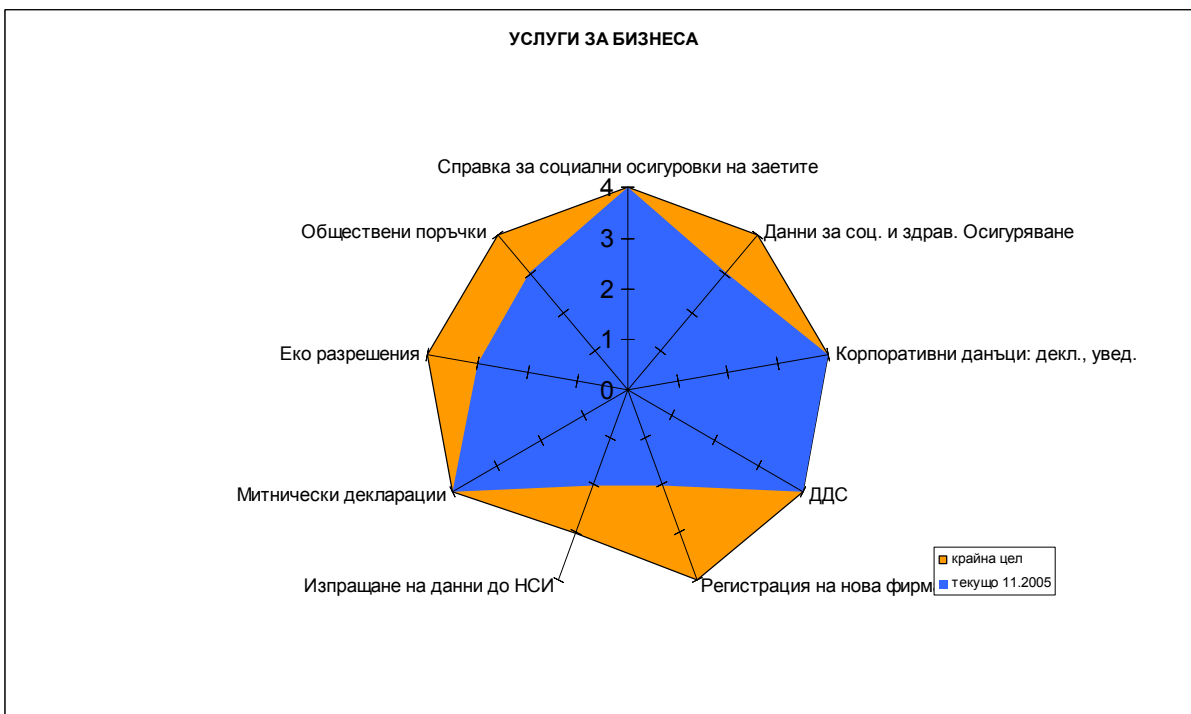
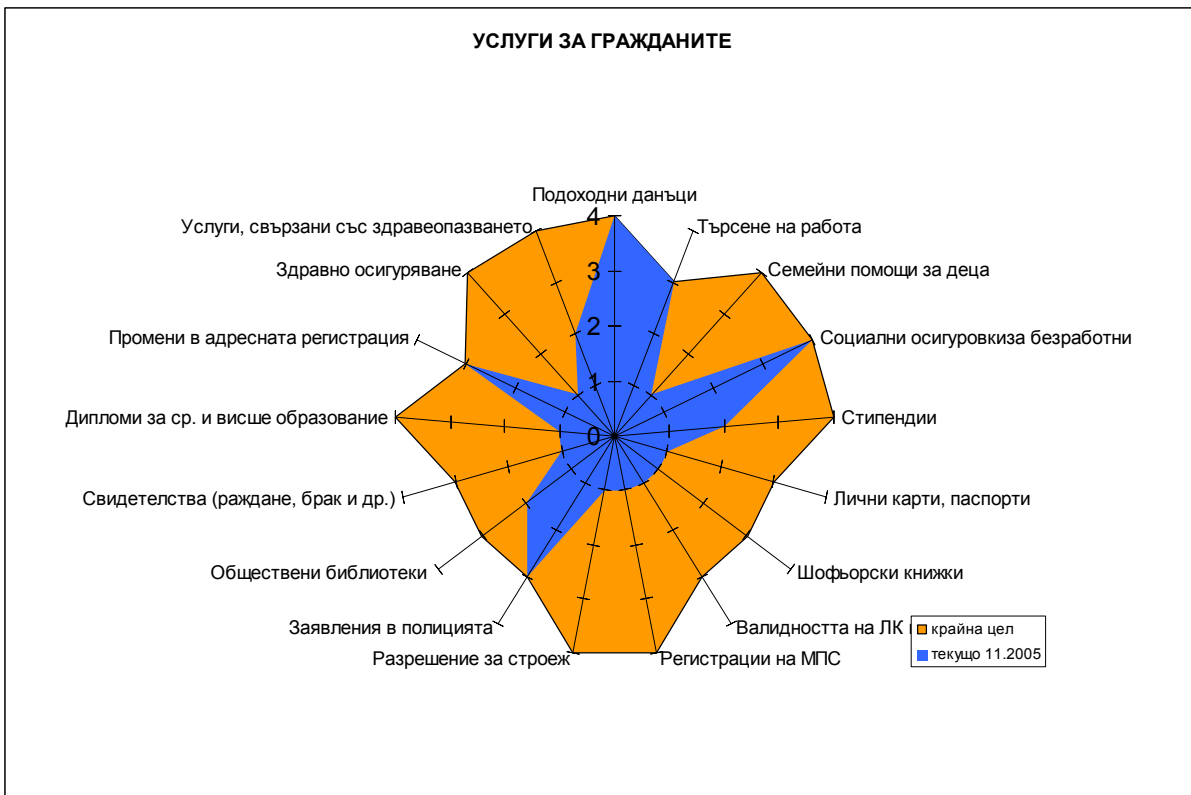
Семейни помощи за деца	www.mlsp.government.bg/nsspweb/	1	4
Стипендии	www.minedu.government.bg	2	4
Лични карти, паспорти	www.pasporti.mvr.bg	1	3
Шофьорски книжки	www.kat.mvr.bg	1	3
Валидността на ЛК и ШК	nbds.mvr.bg	1	3
Регистрации на МПС	www.kat.mvr.bg	1	4
Разрешение за строеж	www.dnsp.mvr.government.bg/egateway.government.bg	1	4
Обществени библиотеки	http://nationallibrary.bg/catalog.htm	2	3
Свидетелства (раждане, брак и др.)	http://city.starazagora.net/	1	3
Дипломи за ср. и висше образование	www.minedu.government.bg	1	4
Здравно осигуряване	http://www.mh.government.bg/administrative_serve.php	1	4
Услуги, свързани със здравеопазването	http://www.noi.bg	2	4

УСЛУГИ ЗА БИЗНЕСА

Данни за соц. и здрав. Осигуряване	http://www.noi.bg	3	4
Регистрация на нова фирма		2	4
Изпращане на данни до НСИ	www.nsi.bg	2	3
Еко разрешения	http://www.moew.government.bg/index1.html	3	4
Обществени поръчки	www.aop.bg	3	4

Напредъкът на българското правителство при предоставяне на 20-те индикативни административни услуги по електронен път може да бъде оценен чрез обобщената информация за процентното им предоставяне. Според използвания метод общото предоставяне на административните услуги по електронен път към м. ноември 2005 показва следното развитие на услугите съответно за бизнеса и за гражданите:

за гражданите	47.06 %
за бизнеса	80.56 %
средно - за гражданите и бизнеса	58.65 %

При анализа на съдържанието и функционалността на предлаганите услуги прави впечатление, че в повечето от случаите информацията по услугите е структурирана съобразно устройствения правилник на съответното ведомство или според други административни правила, а не съобразно събития от живота

(life-events). Изискването за предоставяне на леснодостъпни административни услуги при изграждането на електронното правителство ще наложи реорганизация на съществуващите информации и услуги, и нов начин на представянето им, ориентиран към нуждите и нагласите на нейните потребители – гражданите и бизнеса. Предоставяната информация трябва да е точна, актуална, достъпна и универсална.

Б. Въвеждане на други електронни административни услуги на “централно” ниво

Към м. ноември 2005 г. централните ведомства са разработили и предлагат на потребителите следните електронни административни услуги извън 20-те индикативни такива:

Агенция по вписванията

Регистрация на стопански субекти в регистър БУЛСТАТ

Имотна регистрация

Изпращане на данни до централните ведомства (МВР, НАП, АМ и др.)

Министерство на отбраната

Обществени поръчки

Жалби

Акредитиране на журналисти

Министерство на икономиката и енергетиката

Обществени поръчки

Министерство на образованието и науката

Регистър на средните у-ща и детски градини

Регистър на висшите учебни заведения

Справочна система за общините

Географска справочна система на структурата на народната просвета

Министерство на правосъдието

Свидетелства за съдимост

Министерство на труда и социалната политика

Молби, жалби, сигнали

Достъп до обществена информация

Структури към МТСП

Агенция за социално подпомагане

Деловодно обслужване - молби, жалби, сигнали

Достъп до обществена информация

Социални услуги

Семейни помощи за деца

Главна инспекция по труда

Декларации, молби, жалби, сигнали

Разрешения по чл.302,чл.303 и чл.333 от КТ

Държавна агенция за закрила на детето

Лиценз за социални услуги

Агенция по заетостта

Търсене на свободни работни места

През 2005 г. Министерството на финансите и Главна данъчна дирекция проведеха активна разяснителна кампания по популяризиране на предлаганите електронните услуги, свързани с подаване на документи и плащания. По данни на Националната агенция по приходите по електронен път през 2005 г. са подадени 27 бр. декларации по чл.41 от ЗОДФЛ. Извършените електронни плащания на данъци през Интернет за периода 01.01.2005 – 27.11.2005 са на обща сума - 307 547.27 лв., формирана от общо 7 370 плащания. В системата за плащания през Интернет от началото на 2005 г. до момента (28.11.2005г.) са се регистрирали 154 потребители с БУЛСТАТ/ДАНЪЧЕН НОМЕР, като само 20 плащания са извършени от името на фирма (основно патент, глоби – КАТ, ЗМДТ). Останалите плащания на тези потребители са извършени чрез ЕГН.

Броят на подадените декларации по ДДС по електронен път за 2005 г. е 642 343, от които :

- 72 464 декларации изпратени от фирми, ползващи електронната услуга InetVAT, в т.ч. 872 декларации на фирми-„големи данъкоплатци“;
- 569 879 декларации предадени от служители на ДА, ползвайки електронната услуга InetVAT.

Една от водещите институции в предоставянето на електронни услуги за гражданите и бизнеса е Националният осигурителен институт (НОИ).

В следващите таблици са представени количествените данни за 2005 г. за използването от гражданите и бизнеса на електронните услуги, предоставяни от НОИ.

а) Електронни услуги, свързани с трудови правоотношения

Брой подадени декларации за осигуряване по електронен път през 2005 г.	1 659 904
Брой подадени трудови договори по електронен път през 2005 г.	188 715
Брой фирми, които са преминали на електронна комуникация с НОИ за подаване на декларации за осигуряване, включително чрез упълномощени лица	10 218
Брой фирми, които са преминали на електронна комуникация с НОИ за подаване на трудови договори	2 508

б) Други електронни услуги

Услуги	Период	Брой потребители	Обем на данните/ потреблението
<i>1. Услуги към гражданите през сайтове на НОИ без сертификат</i>			
Здравно-осигурителен статус по ЕГН – всички граждани на РБ	09.2005 г.	25 859	266 456
	10.2005 г.	31 126	320 138
Здравно-осигурителен статус – пакетна проверка на до 20 ЕГН – ползватели са здравни заведения – болници, ДКЦ, аптеки	09.2005 г.	38	731
	10.2005 г.	31	948
Здравно-осигурителен статус чрез SMS или през софтуер на здравни заведения – болници, ДКЦ, аптеки (изход в XML формат)	09.2005 г.	60	4 690
	10.2005 г.	62	5 572
Социално-осигурителен статус по ЕГН и персонален идентификационен код (ПИК) – всички осигурени лица	10.2005 г.	4 897	15 751
	11.2005 г.	7 395	23 729
<i>2. Услуги към гражданите и бизнеса през сайтове на НОИ за притежатели на цифров сертификат</i>			

Справки по БУЛСТАТ: - Данни от Персонален регистър за осигурените лица по осигурител; - Справки от Партидата на осигурителя – съответствие между декларирани и внесени осигурителни вноски; - Справки от Регистъра на трудовите договори – всички подадени уведомления; актуално състояние на договорите.	09.2005 г.	590	7 190
	10.2005 г.	766	8 734
Тестване с подаване на данни за Персонален регистър (за тестване не се изисква притежание на сертификат), в т.ч. - Подаване на данни, вкл. от упълномощени лица	08.2005 г.	Общо регистрирани – 4602, месечно около 400 регистрации и пререгистрации За 7409 осигурителя	222 240
	09.2005 г.	За 7810 осигурителя	223 996
Тестване е подаване на данни за Регистър “Трудови договори (за тестване не се изисква притежание на сертификат), в т.ч. - Подаване на данни	09.2005 г.	Общо регистрирани – 3852, месечно около 350 регистрации и пререгистрации 1 441	17 740
	10.2005 г.	1 580	25 906
<i>3. Услуги към външни институции през сайтове на НОИ</i>			
А) Притежатели на цифров сертификат – МТСП, търговски дружества – банки и др.:	09.2005 г.	3 261	126 698
		4 389	154 135

<ul style="list-style-type: none"> - Справки по ЕГН и БУЛСТАТ от Персонален регистър, Регистър “Трудови договори”, партида на осигурителя, според договорните отношения. 	10.2005 г.		
<p>Б) Пенсионно-осигурителни дружества:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Справки брой участници в ДЗПО, дялово участие, служебно разпределение, промени; - въпроси и отговори; - сигнали и жалби; - мнения и препоръки; 	Общо до момента		<p>4470</p> <p>1518</p> <p>235</p>

С навлизането на все повече електронни услуги ще се задълбочава наблюдението върху тяхното използване, както и анализа на ефективността. Това е важен момент от общото развитие на електронното правителство и процесите свързани с него с оглед правилното планиране на предстоящите проекти.

В. Развитие на електронните услуги на областно и общинско ниво

В1. Развитие на информационните технологии и елементите на т.н. “локално електронно правителство” по общини и областни администрации е от голямо значение за успеха на електронното правителство, тъй като голяма част от административните процеси и услуги зависят от работата на местно и регионално равнище. Успешните проекти, свързани с електронното правителство в някои областни и общински центрове като Варна, Стара Загора, Добрич, Габрово, Ямбол и др. могат да бъдат използвани като центрове за отличие и трябва да им се даде възможност да пренесат добрите практики и в други региони в страната.

Пилотният проект на територията на област и община Варна стартира на територията на община Варна и премина през 4 фази, които включват изграждане на информационна система за управление в община Варна, обхващаща и ведомствата на централната държавна администрация. Проектът би могъл да се мултиплицира в други общини и области. Опитът на варненските институции в пилотния проект за електронно правителство включва пилотно внедряване на електронен документооборот, на технологии за достъп в реално време до регистри и бази данни с публична информация и информационни системи за бързи производства между правозащитните институции. В резултат на пилотния проект в общ информационен обмен са включени структури на държавната и съдебната

власти и местното самоуправление. За осигуряване на финансиране от донори във Варна е създадена неправителствена организация .

Пилотен проект за електронна област и община действа и в гр. Стара Загора. Освен електронни административни услуги чрез портала се дава възможност за подаване по електронен път на жалби, сигнали, молби или предложения до РДВР Стара Загора или заявления за достъп до обществена информация.

Други реализации на локално ниво, които заслужават да бъдат споменати като добри практики, са:

- е-Области Габрово и Ямбол;
- електронно гише на Областна администрация-Пловдив;
- електронни административни услуги за граждани в неравностойно положение в община Добрич;
- три български общини (Добрич, Нова Загора и Панагюрище) участват в работата на международната организация “Глобален диалог на градовете” – световна мрежа от градове, заинтересовани от създаването на информационно общество без дигитално разделение, основаващо се на устойчиво развитие.
- Програмата на ООН за развитие (ПРООН) и Интернет общество България (ISOC-Bulgaria) стартираха първия проект за локално електронно правителство в региона на Югоизточна Европа, използващ безплатен софтуер с отворен код (FOSS), за повишаване прозрачността в управлението и достъпа на гражданите до общински услуги. През 2005 година по този проект бяха разработени сайтове на общинските администрации в Кърджали и Враца.

Бяха разработени и централизирани проекти, които се внедряват на регионално ниво и служат за на целите на локалното електронно правителство:

- с финансовата помощ на Американската агенция за международно развитие и подкрепата на Фондация за развитие на местното самоуправление (ФРМС) и Агенцията за развитие на малките и средни предприятия са изградени около 60 общински центъра за услуги и информация на гражданите на едно гише;

- Стартира програма “Телецентрове” със съдействието на ПРООН за изграждане на повече от 300 центъра за обслужване и комуникации до края на 2005 г.

В2. “е-Община” е второто изследване, проведено съвместно от Фондация “Приложни изследвания и комуникации” и КЦИКУТ, което оценява Web-присъствието на общините в България. Неговата цел е да подпомогне процесите на разработване и изпълнение на обществените политики в областта на електронното правителство и управлението на местно равнище чрез предоставянето на редовно, сравнително и проблемно изследване на общинските Web-сайтове и достъпните чрез тях електронни услуги за гражданите. Вече 60 % от общините разполагат със собствен Web-сайт, като “он-лайн” са всички общини с

население над 75 хил. души. Сред основните показатели, използвани при оценката на сайтовете на общините, са тяхната Интернет-експонираност, достъпност, ползваемост и функционалност. Като цяло през 2005 г. се наблюдава подобряване на оценките на сайтовете от 2004 г., особено в областта на количеството и качеството на предоставяната информация, но все още Web-сайтовете на общините са в началото на пътя към осигуряването на обслужване „на едно гише” в Интернет.

Причините за това са, че разработването на Web-сайтовете се разглежда преди всичко като еднократен акт, действие с по-скоро рекламна и/или кампанийна цел, а не като неразделна част от функционирането на администрацията на местно равнище.

Качеството на обслужването “на едно гише”, особено в продължителен период, пряко зависи от начина на организация на работните процеси „вътре” в общинската администрация. Ето защо е необходимо организационно преустройство (препроектиране на работните процеси в администрацията). Една от първите стъпки за това е моделирането на работните процеси, което може да се използва и като автоматичен интерфейс към динамичен Web-сайт. Този сайт се променя лесно и евтино с всяка промяна в работните процеси, услуги или необходимите документи. Подобен подход би улеснил и включването на нови канали на обслужване като допълнение към Web-интерфейса, сред които WAP, автоматични телефонни центрове и интерактивна телевизия.

При оценката са използвани международно признати и публично достъпни методики, които лесно могат да бъдат възприети както от общинските администрации, така и от професионалистите, разработващи Web-сайтове. Те позволяват не само да се сравняват постиженията на конкретна община с останалите общини в България, в Европа и по света, но и са подходящи за адаптиране към собствените нужди на всяка община с цел самооценка и прилагане при разработването на обществените политики за съответната община.

Общините и районите за планиране ще играят все по-важна роля в управлението на страната ни, особено в контекста на използване на структурните фондове за развитие. Поради това е наложителен редовен мониторинг на постигнатото в областта на е-Общината, за да сме сигурни, че изграждаме устойчиво информационно общество в България на справедлива социална и икономическа цена.

Поради особеното институционално място на общината в системата на властта в Република България е нужна координирана и добре структурирана национална политика по отношение на електронното управление конкретно на местно равнище. За целта е необходимо предварително добре да се проучи опитът поне на някои страни-членки на ЕС. Особено внимание следва да се отдели на малките общини, които без целенасочена национална политика няма да могат да се справят с предизвикателствата дори и на най-елементарните форми на е-управление. Този проблем съществува и в сегашните страни-членки на ЕС, където към юли 2005 г.

има общо 95 000 малки общини, всяка обслужваща население от под 10 000 души, при които поради бюджетни причини често Web-сайтовете са от типа “направи си сам” и затова не дават възможност за последващо интегриране в национални програми.

Важна област за провеждане на национална политика е регулирането на имената на домейни (Интернет-адреси). В това отношение един от вариантите е да се ползва добрата практика например в Австралия, където дори на ниво отделен щат са формулирани строги изисквания за имената на домейни, ползвани от всички видове органи на властта в щата. И в България съществуват условия за възприемане на подобна политика: възможно е общинските администрации да получат поддомейни на вече регистрирания от централната власт домейн “e-gov.bg”. (Подобно на съществуващите и към момента сайтове на общините Якоруда <http://yakoruda.e-gov.bg> и Стражица <http://strazhitsa.e-gov.bg>).

Проблемите, свързани с достъпността (e-Accessibility) на Web-сайтовете за хората в неравностойно положение, за възрастните хора и като цяло за всички потребители, все повече попадат във фокуса на вниманието на различни органи на ЕС и съвсем скоро вероятно ще възникне необходимост да се извърши и у нас сближаване на националното законодателство с достиженията на ЕС в тази област. През септември 2005 г. Европейската комисия публикува съобщение, което предвижда разширяване на обхвата на мерките, вече утвърдени с резолюция на Европейския парламент относно достъпността на обществените Web-сайтове от 13 юни 2002 г., в която изрично се посочва, че за да бъдат достъпни Web-сайтовете, е необходимо да са съобразени с изискванията на WAI (международен стандарт за достъпност, разработен от Консорциума за WWW) до ниво “приоритет 2” включително. След вече проведената през февруари 2005 г. публична консултация се очаква към началото на 2007 г. да бъде завършено и поръчаното от Европейската комисия изследване на тема “Измерване на напредъка по e-Достъпността в Европа”, за което вече е обявена обществена поръчка.

При отсъствие на конкретна директива на ЕС за нуждите на българското законодателство може да се ползва опитът на САЩ, където достъпността на обществените Web-сайтове се регулира и на ниво щат, както и на Великобритания, където съответни разпоредби са включени в Закона срещу дискриминацията на хората с увреждания. На равнище подзакононови нормативни актове заслужава да се проучи опитът отново на Великобритания, където още от май 2002 г. спрямо сайтовете на правителствени органи се прилага инструкция за достъпността, предназначена да осигури разработването на Web-сайтовете да става с оглед те да обслужват “възможно най-широка публика, използваща най-широк диапазон от хардуерни и софтуерни платформи”.

Политиката по децентрализация на услугите (от централната – към местната администрация), осъществявана на основата на подписаното на 11 декември 2001 г. Споразумение за сътрудничество между Националния съвет на общините и Министерски съвет, не би трябвало да възпира съвместното осъществяване на някои от услугите (особено на подходящите за извършване по електронен път) от

създадени от общините доброволни партньорства.

Би трябвало общините в партньорство с държавата да изработят стандарти за Web-сайтовете си и електронните услуги, които ще предоставят на гражданите по такъв начин, че да обслужват най-широка публика, използваща най-широк диапазон хардуерни и софтуерни платформи.

С цел повишаване на посещаемостта на съществуващите общински Web-сайтове е необходимо общинските администрации по-пълно да използват възможностите за “он-лайн”-партньорства с местните доставчици на Интернет и с местните точки за публичен достъп до Интернет (Интернет зали и теле-центрове), които вече имат изградена клиентска база сред населението и бизнеса.

Засега недостатъчна част от общините ползват публично достъпни системи за отчитане и анализ на посещаемостта на техните Web-сайтове, на основата на които те биха могли да отчитат и планират ефективността на своята дейност и възвръщаемостта от направените инвестиции.

Прилагането на политика на минимален размер на файловете с електронни формуляри, публикувани в Web-сайтовете на общините, не просто ще улесни ползването им от потребителите, но и при очакваното в бъдеще повишено търсене на услугата може да се окаже решаващ фактор за намаляване разходите на съответната администрация за Web-хостинг услуги. Съчетаването на минимален размер на файла с прилагане на общодостъпни и отворени, а не комерсиални файлови формати (например RTF при текстовите файлове, вместо MS Word) трябва да се утвърди като нормална практика при работа с електронните документи от страна на общинските администрации.

За българските общини ще е полезно да се включат по подходящ начин в международните инициативи, осъществявани от органите на местно самоуправление в Европа. Заслужават внимание заключенията и препоръките относно развитието на е- правителството на регионално ниво, записани в приетата Декларация от Европейската конференция на местните власти по информационно общество EISCO 2005.

Г. Нова технология за обслужване на гражданите се внедрява като пилотен проект в Областната администрация на Варна. Това е автоматична информационна система “Call-център (Гласов портал)”. Гласовият портал създава възможност за бързо получаване на актуална информация, като преобразува в гласови съобщения информацията от компютърна база данни. Въведена е услугата “зелен телефон”, която ще позволява получаването на гласова информация за вида на административните услуги, които областната администрация предлага на гражданите и бизнеса, а също и информация за документи, срокове и такси.

Предвижда се откриването и на гореща автоматична телефонна линия, на която гражданите ще могат по всяко време да изкажат мнения. Чрез линията ще бъдат приемани сигнали за корупция, нарушения, жалби и предложения на гражданите.

Друга услуга на информационната система е гласовият интернет-портал, който осигурява актуална информация за гражданите срещу един телефонен импулс. Системата позволява да се правят и справки за валидност на документи за самоличност, както и за актуалния здравен и социалноосигурителен статус на гражданите.

Г. Въвеждане на електронния документ и електронния подпис в дейността на администрацията

С Постановление № 153 от 05.07.2004г Министерския съвет разпореди всяко ведомство да приеме правила за приемане и издаване на документи по електронен път и подписването им с електронен подпис.

През 2005г. КЦИКУТ на два пъти – през април и през ноември, проведе мониторинг на изпълнението на постановлението във връзка с готовността на държавните ведомства да приемат и издават документи по електронен път. Мониторингът обхващаше не само прякото изпълнение на указанията на ПМС №153, но и състоянието на вътрешните системи за електронен документооборот на ведомствата. Наблюдението се проведе чрез изпращане по официален път на анкетни карти, отговорите на които са обобщени и анализирани от КЦИКУТ.

Показателите, по които бяха проверени централните държавни ведомства през двата периода са:

1. Приети вътрешни правила съгласно ПМС №153;
2. Определяне лицата които подписват с универсален електронен подпис;
3. Закупени универсални електронни подписи;
4. Въведена система за електронен документооборот;
5. Въведена система за вътрешен електронен подпис;
6. Уеб интерфейс за прием на документи подписани с електронен подпис (ЕП);
7. Обучение на лицата подписващи с ЕП съгласно ПМС №153;
8. Обучение на служителите за работа със системата за електронен документооборот.

Скалата включва 4 нива на състояние:

- 0 Не направено или няма информация;
- 1 В проект;
- 2 До един месец ще бъде завършено;
- 3 Направено.

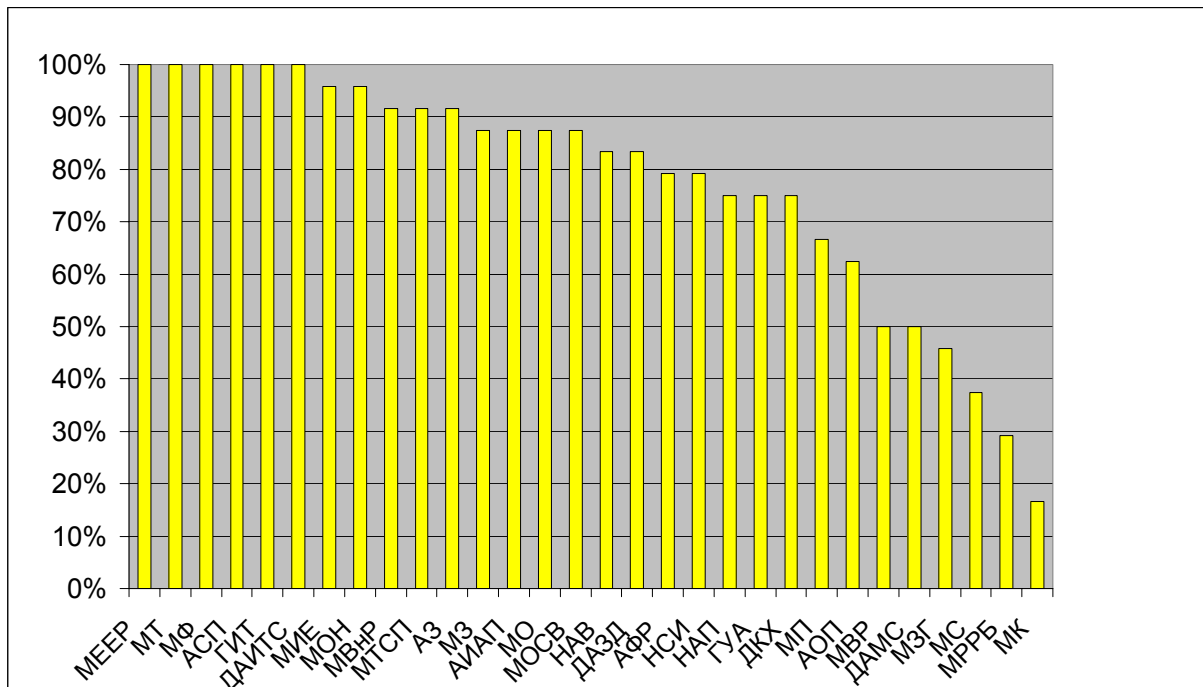
През април попълнени анкетни карти са изпратили 11 от общо 22 наблюдавани ведомства, останалите са оценявани по данни от други източници. Само 2 от тях – МЕЕР и НАП са изпълнили изискванията на ПМС №153 на 100%. Почти всички институции са изпълнили задълженията си над 50%, като едва 4 ведомства остават под този праг – МЗГ, МС, МРРБ, МК (администрацията на МС не е попълнила анкетна карта). Всички ведомства (освен МРРБ) са закупили универсални

електронни подписи и са въвели или са процес на въвеждане на система за електронен документооборот. 13 от наблюдаваните ведомства са въвели собствена система за електронен документооборот.

Мониторингът през октомври-ноември се разширява и обхваща 30 ведомства, от които 19 са изпратили попълнени анкетни карти. Институциите, изпълнили на 100% изискванията на ПМС №153 на 100% са 4 – МТ, МФ, Агенция за социално подпомагане, Главна инспекция по труда. Няма промяна в данните за изпълнение под 50%. Ситуацията със закупуването на универсални електронни подписи и въвеждането на електронен документооборот също така не търпи развитие – проблемни остават МРРБ, където няма данни и МК, при което се наблюдава забавяне в закупуването на електронни подписи. Собствена система за електронен документооборот имат или разработват 23 ведомства.

Схемата по-долу дава визуална информация за състоянието към 30 ноември 2005 на базата на получените данни. Като отличници в този процес могат да бъдат посочени бившето МЕЕР, МФ, МТ и ДАИТС, Агенцията за социално подпомагане и Главната инспекция по труда. Плътно зад тях са МИЕ и МОН. Осреднения индекс за всички параметри и ведомства включени в мониторинга е 77.5%.

Схема 11

1 Някои съкращения

АСП	Агенция за социално подпомагане
ГИТ	Главна инспекция по труда
АЗ	Агенция по заетостта
АИАП	Агенция за икономически анализи и прогнози
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДКХ	Държавна комисия по хазарта
ДАМС	Държавна агенция за младежта и спорта

Този индекс може да се тълкува като готовност на централната държавна администрация да премине от хартиен към електронен документооборот. От осемте показателя най-добро е състоянието на първия. Почти всички са приели вътрешни правила съгласно ПМС№153. Най-малко внимание е отделено на обучението. Това разбира се рефлектира негативно върху ефективността от полаганите усилия и правените инвестиции в електронното правителство.

Освен посочените по-горе данни се постави началото на мониторинга на един по-дълъг процес – намаляване на хартиения документооборот. Това е съотношението на обработените хартиени към обработените електронни документи в една администрация, минали през нейното деловодство.

През първият период на мониторинг ведомствата, които декларират че наред с хартиените обработват и електронни документи са 3 – НСИ, МО и МВнР. Вторият мониторинг показва, че 7 ведомства посочват в анкетите, че обработват електронни документи. През следващите месеци предстои прецизиране и периодичното актуализиране на този индекс.

При отчитане изпълнението на ПМС №153 би трябвало да се вземе предвид разпространението на сертификатите за електронен подпис сред гражданите и юридическите лица. Данните на единия от двата доставчици на удостоверявателни услуги (Банксервиз АД), показват следното:

2004 година – 2501 сертификата, от които:

- Банки – 747 бр.
- Юридически лица – 1417 бр.
- Физически лица – 14 бр.
- Държавни институции – 97 бр.
- Местни органи на администрацията – 226 бр.

2005 година - 4470 сертификата, от които:

- Банки – 918 бр.
- Юридически лица – 3039 бр.
- Физически лица – 59 бр.
- Държавни институции – 160 бр.
- Местни органи на администрацията – 285 бр.
- Други контрагенти – 9 бр.

Д. Представително (Web)-ниво на системите на администрацията

Д1. Централизиран сайтове

Създаването на централизиран информативни сайтове на държавната администрация (тук, за разлика от някои източници, не се употребява понятието “портал” поради разбирането, че порталът предполага механизми за динамични и

съставни (composite) приложения) представлява начална стъпка към обединяване на електронните административни услуги в единни входни точки.

В този контекст заслужава да бъдат отбелязани следните информативни Web-сайтове, поддържани от различни звена на държавната администрация:

- “Официални страници на българските институции”, поддържан от бившата вече Дирекция “Информационни технологии и комуникации” към Министерския съвет, в който са категоризирани и структурирани по функционалност връзките към Интернет-страниците на българските администрации;
- “Регистърът на административните структури и на актовете на органите на изпълнителната власт” дава точна информация и възможност за изтегляне на форми за лицензионните и разрешителните режими и структурата на държавната администрация, като по този начин осигурява подобрена бизнес среда и по-голяма прозрачност на държавната администрация;
- “Порталът на държавната администрация”, поддържан от бившата вече Дирекция “Държавна администрация” към Министерския съвет, предлага богата информация, образци на документи и процедури необходими на служителите в администрациите за тяхната ежедневна работа. В допълнение порталът ще изиграе ключова роля при унифициране и актуализиране на документите използвани в държавната администрация.

Д2. Сайтове на министерства и агенции

Макар, че концепцията за електронното правителство се изгражда върху двупосочното предаване на данни между администрацията и потребителите, на този етап публикуването на полезна, актуална, пълна и достоверна информация е полезна стъпка към изграждането на умения и навици, върху които да се развият пълноценни приложения на електронното правителство. Дискусионните форуми и рубриките от типа “Най-често задавани въпроси” са естествен преход към двустранно взаимодействие. По данни от “Портала на българските институции”, такива форуми към юни 2005 г. са поддържали: Агенция за малки и средни предприятия, Агенция по заетостта, Министерство на земеделието и горите, Министерство на икономиката, Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Националната здравно осигурителна каса и Министерство на финансите.

През изминалите години много от държавните ведомства включиха електронни услуги в своите сайтове. Потребителите, които искат да ги ползват или просто да разберат как работят ги откриват трудно, тъй като до тях се стига по различен начин от главните менюта. Ето защо КЦИКУТ препоръчва уеднаквяване наименованията на линковете електронно правителство, електронни документи, електронни, интернет и т.н. услуги под името „е-Услуги”. Към 30 ноември 2005г. от 44 ведомствени сайта на които беше направен мониторинг само 6 са изпълнили тази препоръка. Това са МИЕ, МТСП, МОСВ, МО и “ДА за закрила на детето”. Девет

министерства демонстрират на сайтовете си електронни услуги, но под наименование различно от „е-Услуги. Останалите министерства и агенции не показват на сайтовете никакви услуги, извършвани по електронен път. Няма дори подаване на жалби и оплаквания - най-лесната за внедряване услуга с няколко добри практики.

Е. Общосистемни, концептуални и методологични разработки:

Е1. Управленска информационна система за мониторинг и стратегическо управление на въвеждането на електронно правителство в България

Основната цел на разработката и приложението на системата е да подпомага ръководителите и експертите от държавната администрация при вземането на решения, свързани с процеса на създаване и развитие на електронно правителство в Република България, като осигури надежден мониторинг и възможности за ефективно стратегическо управление на този процес.

Управленската информационна система е разработена с цел да подпомага ръководителите и експертите, които участват в управлението и процеса по въвеждане на електронно правителство:

а) да наблюдават и следят степента на изпълнение на заложените в Стратегията за електронно правителство цели;

б) да правят оценка на текущото състояние на процеса с помощта на предварително определени количествени показатели;

в) да анализират данните и да вземат решения в средносрочен и дългосрочен план на базата на получените резултати;

г) да обменят впечатления, да публикуват коментари и да дават предложения относно процеса по въвеждане на електронно правителство в България;

д) да се информират за степента на изпълнение и инвестициите в конкретни проекти и инициативи, предприети за постигане на поставените цели.

Логическият модел на системата е проектиран съгласно изискванията и принципите на методологията Balanced Scorecard (Система от балансирани показатели за дейността). Основните принципи на тази методология са свързани с:

- превръщането на изпълнението на избраната стратегия в постоянен ангажимент за всеки в организацията и особено за ръководителите;

- непрекъснато управление на промяната чрез стабилно и ефективно лидерство.

Системата е разработена и се експлоатира от “Информационно обслужване” АД съвместно с Координационния център по информационни, комуникационни технологии (КЦИКУТ), както и със съдействието на Дирекция “Държавна Администрация” към Министерския съвет.

Към настоящия момент системата съхранява и обработва информация, предоставена от всички Министерства и от Администрацията на Министерския съвет. Възможно е обхватът да бъде разширен и в системата да постъпват данни от други административни структури (Държавни агенции, Администрации на Държавните комисии, Изпълнителни агенции и др.), които са свързани с процеса на въвеждане на електронно правителство.

В обхвата на системата могат да бъдат включени и структурите на териториалната администрация, което осигурява наблюдението на процеса по въвеждане на електронно правителство в цялата страна – по области и общини.

Е2. Проект “Форсайт – Електронно правителство”

Проектът е координиран от “Applied Research and Communications Fund (ARC Fund)- Bulgaria” и се внедрява от консорциум, състоящ се от седем партньора в шест европейски страни (България, Румъния, Великобритания, Унгария, Чехия и Гърция).

Участниците изработват общо мнение за приоритетните области на електронното правителство, за които се извършва предвиждане на развитието. Според това общо мнение приоритетните области са както следва:

- развитие на електронните услуги;
- развитие на технологиите на електронното правителство;
- финансови аспекти на внедряването на електронното правителство;
- обучение и развитие на човешките ресурси;
- правни аспекти на внедряването на електронното правителство и на развитието на електронната демокрация;
- развитие на каналите за доставка на електронни услуги;
- диференциран подход за доставка на електронни услуги на специфични групи потребители.

Е3. Проект “Оценка на приоритети”

Проектът е посветен на разработка на методи за оценка на приоритетите на проекти и инициативи (в т.ч. дългосрочни, средносрочни и краткосрочни), свързани с изграждането на електронното правителство. Евентуалните инвестиции се оценяват както от гледна точка на удовлетворяването на изискванията на гражданите и бизнеса за качествени електронни административни услуги, така и от гледна точка на относителната трудност на изпълнение.

Е4. Проект “Моделиране на работни процеси в общинската администрация»

Целта на моделирането беше да се докаже че процесите в общинската администрация могат да се опишат формално, да се моделират, симулират и да се правят оптимизации на базата на разработените модели.

Това освен, че би спомогнало за по-добро изясняване на функциите и задачите на отделните служители, би довело и до по-добро разбиране и кооперативност от страна на гражданите като би елиминирало многото неясноти в документите които те подават и действията които трябва да предприемат.

Друга полза от моделирането е възможността за симулиране на дейността на администрацията при различни конфигурации на процесите и ролите. Тоест без да се осъществява на практика, ще може да се отчете ефекта на една бъдеща промяна и да се избере максимално добър вариант за действие.

Е5. Национална държавна мрежа - НАМДА

Създаването и поддържането на надеждна, ефективна и ефикасна комуникационна среда между ведомствата е ключов фактор за функциониране на електронното правителство. На дневен ред стои ефективното използване на наличните комуникационни канали и по-доброто взаимодействие между големите комуникационни мрежи.

Гръбнакът на комуникационната система на държавата е Националната държавна мрежа - НАМДА изградена и поддържана от Дирекция “Информационни технологии и комуникации” към Министерския съвет (понастоящем, отдел в състава на дирекция “Стратегическо планиране и управление”).

Националната държавна мрежа - НАМДА се състои от 27 областни държавни мрежи, изградени в областните градове. Те включват около 600 възли за достъп, изградени в сгради, в които са разположени ведомства от изпълнителната власт. Най-големи са тези в София - 115 сгради, Пловдив - 39 сгради, Русе - 35 сгради и Варна - 29 сгради. Между градовете София, Пазарджик и Пловдив е положен оптичен кабел, а Благоевград е свързан с 2Мбит/с радио-релеен канал. Общата дължина на кабелите е 700 км.

В 480 от възлите за достъп (административни сгради) са инсталирани крайни мрежови устройства. Това дава възможност за използване на НАМДА от 910 централни ведомства и техните подразделения. При осигуряване на мрежово оборудване за останалите 120 сгради тази цифра може да нарасне до 1158.

Големи комуникационни мрежи работят и в Министерство на финансите(използват наети канали от БТК между областните градове и инфраструктурата на НАМДА вътре в областните градове и междуградските й комуникации), Министерство на вътрешните работи (използва НАМДА и наети

каналите от БТК), Министерство на отбраната (използва НАМДА, собствени канали и наети канали от БТК) и Националният статистически институт (използва наети канали от БТК и НАМДА на територията на гр. София).

Мрежата за пренос на данни (МПД) на Министерство на финансите предлага мащабируема, лесна за управление, високоскоростна архитектура за предоставяне на услугите, описани по-долу. Ядрото на мрежата представлява високоскоростен IP-базиран гръбнак с много добра гъвкавост и ефективно централизирано управление на услугите, както и възможност за добавяне и управление на допълнителни мрежови услуги в следващите фази на проекта. Инфраструктурата на опорната и агрегиращата част на мрежата дават възможност за достъп до всички налични услуги в мрежата. Мрежата за пренос на данни обхваща комуникациите и на агенциите в състава на Министерство на финансите.

Разходите за поддръжка и управление на МПД биха могли да се намалят, ако се доразвие междуградската структура на НАМДА (икономия от наети канали, като средства се вложат за изграждане на междуградски оптични трасета). Аналогична е ситуацията и с останалите институции използващи услугите на НАМДА – МВР, МО, НОИ и др.,

Мрежите на Министерския съвет и на Министерството на финансите са съвместени още на ранен етап на тяхната реализация. Основните комуникационни центрове на двете мрежи се намират в едно и също помещение, обикновено на територията на областната управа в съответния град. Осигурени са съответните интерфейси позволяващи на мрежата за пренос на данни да ползва пълните възможности на НАМДА, която осигурява мрежова свързаност на 160 поделения на МФ в цялата страна.

Ефикасността на използването на съоръженията на НАМДА може да бъде повишена съществено, ако бъде регламентирано използването на създадения до момента ресурс от страна на ведомствените мрежи. По този начин е възможно да се централизира наемането на канали (от БТК или алтернативни оператори), като се снижат разходите за наем, а наетият канал се уплътни максимално. Икономисаните средства могат да се инвестират в развитие на НАМДА.

Основните технологични характеристики на бъдещото развитие на НАМДА могат да бъдат определени, както следва:

- Мобилни високоскоростни безжични услуги (след въвеждане на 3G);
- Високоскоростен достъп до сателитни системи;
- Конвергенция на фиксирани и мобилни мрежи, включващо преминаването към следващото поколение Интернет с протокол (IPv6).

Националната държавна мрежа - НАМДА ще свърже България с мрежата на Европейския съюз – TESTA 2. В контекста на програмата IDABC НАМДА е локалният домейн на България – входна точка към TESTA 2. Ползите от участието в тази програма са основно в три направления:

- достъп до фондовете на IDA за финансиране на проекти от общ интерес;
- осигуряване на достъп до обединената мрежа на европейските администрации и директен достъп до европейските бази данни;
- унифициране на техническите и програмни изисквания на националната мрежа за обмен на информация между администрациите с тези на ЕС.

E6. Регистър на регистрите

Целта на проекта беше да се създаде информационна система, осигуряваща среда, за:

- изграждане, поддръжка и усъвършенстване на модел на регистрите, поддържани в различни звена на държавната администрация;
- поддръжка на мета данни и осигуряващите достъп до тях класификационни структури, както като част от регистровите данни, така и като информация с общо предназначение при реализацията на проекта за е-Правителство;
- всякакви други данни от неструктуриран тип, за които не се предвиждат специализирани средства за тяхната поддръжка;
- осигуряване на управляем Интернет достъп до данните, съхранявани в системата;
- осигуряване на работни места за оперативна работа с данните, касаеща административни процедури по въвеждане, верификация, утвърждаване на данни за публикуване, управление на съдържанието в раздела за публичен достъп и т.н.

Проектът е внедрен, като информационната система се поддържа на Web-сайта на Института за публична администрация и европейска интеграция (ИПАЕИ).

E7. Информационна система на Правителството за международно сътрудничество - реализирана е от дирекциите “Държавна администрация” и “Европейска интеграция и отношения с международните финансови институции” към Министерския съвет с подкрепата на Програмата на ООН за развитие (ПРООН).

Целта на Информационната система за международно сътрудничество е да подкрепи усилията на правителството на Република България за координацията на международното сътрудничество за страната, така че финансовата помощ да е в синхрон с правителствените приоритети, да е целенасочена и да не се дублира. Правителството на Република България е ангажирано с прозрачност при управлението на финансовите средства предоставени за развитието на страната. Поради тази причина Информационната система за международно сътрудничество е публикувана в Интернет и е достъпна на български и на английски език за международната общност, медиите, неправителствените организации и българските граждани.

Системата се стреми да представи ясен преглед на цялата външна финансова

помощ за страната на ниво проекти от 1984 г. насам. Базата данни съдържа информация за предоставените финансови средства на национално, областно и общинско ниво, класифицирана спрямо секторите и под-секторите за подкрепа на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). Базата данни е с отворен код и Интернет-платформа с достъпен “он-лайн” интерфейс. Системата генерира над 120 динамични справки по различни параметри, съдържа детайлно текстово търсене, както и профилите и информация за всички партньори по международно сътрудничество в страната. Поддържа информация за финансовите средства предоставени от централния републикански бюджет, дарения, заеми, както и средства от други източници (като например неправителствени организации) и проекти със значителни финансова стойност.

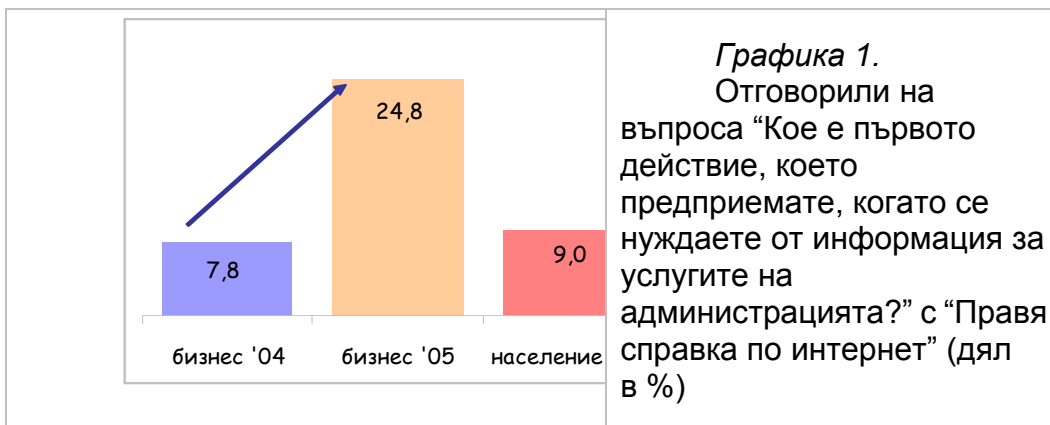
Д8. Мониторинг - Социологическо изследване “Отношението на гражданите и бизнеса към административните услуги, предлагани по електронен път”

Успешното внедряване на проектите свързани с електронното правителство зависи от доброто партньорство между държавна администрация, граждани и бизнеса. Осигуряването на обратна връзка с различните групи потребители на електронните административни услуги гарантира навременна информация за съществуващите обществени настроения и възможност за въздействие върху съществуващите политики. За тази цел се разширява аналитичната база за електронните услуги като са разработени нови инструменти за периодично събиране на информация и текущ анализ за търсенето и използването на административни услуги по електронен път. Използват се и създадени през изминалата година аналитични инструменти, в резултат на което се гарантира приемственост и устойчивост на процеса на анализ.

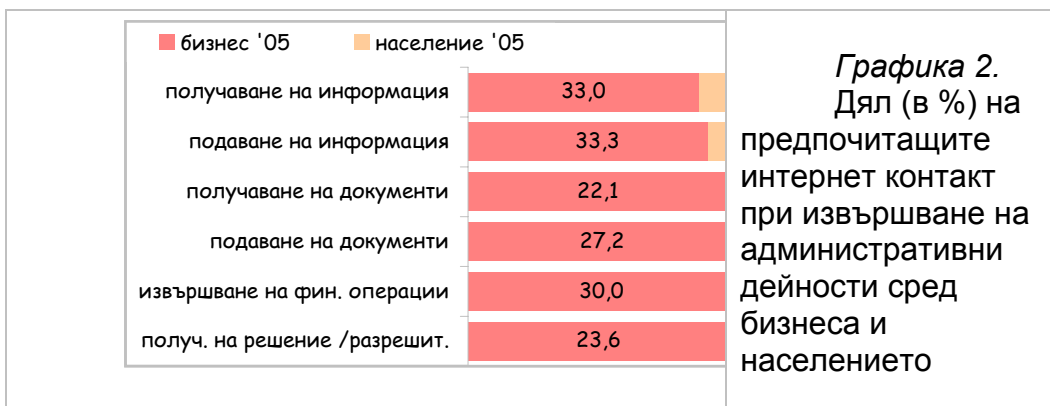
За трети пореден път се проведе годишното национално представително изследване на Електронните услуги. Тази година то бе направено освен сред бизнеса и сред населението.

Изследването сред бизнеса е проведено в периода 27 януари – 10 февруари 2005 г. сред представители на ръководните екипи на 400 фирми. Изследването сред населението е проведено в периода 28 февруари – 7 март сред 1000 души на възраст над 15 години.

Световната мрежа поема базовите функции на администратора и се превръща в основен източник на информация по различни бизнес въпроси. За разлика от 2004 г., през 2005 г. 3 пъти повече компании в България разчитат на публикувани в Мрежата документи и на компютрите си, вместо на разяснения при директен контакт в съответната административна служба. Чрез Интернет мениджърите получават и обмислят информацията предварително, което променя естеството на работа с институциите. Тя все повече се свежда до решаване на специфични (експертни) казуси, а не до отговор на рутинни въпроси. Първоначалният контакт с данъчната служба или общината постепенно се измества при “клиента” - в офиса на фирмата.

✚ Електронните услуги, предоставяни от държавните институции категорично могат да бъдат дефинирани като бизнес услуги. Избягването на директния контакт с администрацията, там където това е възможно, и замаяната му с виртуален е привлекателна алтернатива за фирмите. В началото на 2005 г. Мрежата става все по-предпочитана при получаване и подаване на информация и документи, при извършване финансови операции. 1/3 от мениджърите при право на избор биха осъществявали комуникацията с институциите, без да напускат работното си място (граф.2).

За разлика от бизнеса, населението по-трудно се отказва от face-to-face общуването и в много по-голяма степен предпочита традиционната работа на гише. Съществува недоверие към Интернет-комуникацията, особено когато се отнася за обработка на документи и финансови операции.

Макар и в среда на скептицизъм и недоверие, Интернет-комуникацията навлиза бързо във всички области, особено сред младите и активните групи. Всеки втори между 18 и 29 години и всеки трети между 30 и 39 години използва световната мрежа.

Най-важните плюсове на е-администрацията са на първо място, по-лесен достъп до информацията (60%), на второ – достъпност 24 часа в денонощието

(46%), и на трето – намаление на възможностите за корупция (30%). Анализа показва, че електронните услуги решават няколко от най-неприятните за фирмите проблеми, дефинирани в други изследвания - бюрокрация, липса на точна информация по специфични бизнес въпроси и корупция.

Все повече ръководители на фирми предпочитат преди да посетят съответната служба да потърсят в Интернет информацията и формулярите, които са им необходими. В зависимост от услугата, този дял варира от 5% при издаване на свидетелство за съдимост до близо 30% при търсене и предлагане на работа при Бюрата по труда. Значително по-ниски са дяловете на ползващите услугите по Интернет (табл.3.)

Таблица 3.
Услуги, използвани по Интернет (бизнес)

Вид услуга:	%	Вид услуга:	%
услуги по търсене и предлагане на работа при Бюрата по труда	13,8	разрешения, свързани с екологични изисквания (вкл. докладване)	5,1
социални осигуровки за заетите	8,8	регистрация на нова фирма	4,7
справки за дела и фирмени регистри	8,0	митнически декларации	4,1
обществени поръчки	6,9	удостоверение за актуално състояние на фирми	3,8
корпоративни данъци: декларации, уведомяване	6,4	регистрация на МПС (нови, използвани, внесени)	3,3
ДДС: декларации, уведомяване	5,9	свидетелства за съдимост	3,2
справки от Службата по вписвания (Имотен регистър)	5,6	подаване на документи за строителни разрешения	2,6
корпоративни данъци: декларации, уведомяване	6,4	удостоверение за тежест върху имот	2,6

Популярността на електронния подпис не нараства през 2005 година. Делът на запознатите в подробности се запазва приблизително 11% (движението е в рамките на статистическата грешка). С 4% се увеличават мениджърите, които отчасти познават тази технология. По подобен начин стои въпросът и с **електронния документ**. Дяловете на използващите електронен подпис и документ и през 2004, и през 2005 г. остават съответно 6,6% и 2,4%.

Барьерите пред е-администрацията са свързани основно с недостатъчния брой предлагани електронни услуги, слабата им популяризация и липсата на доверие към възможностите на българските институции във виртуална среда сред потенциалните клиенти. Представителите на бизнеса ги подреждат по значимост по

следния начин:

- Липса на сигурност и недоверие към възможностите на администрацията да запази конфиденциалността на фирмената информация (27%);
- Недостатъчно информация за предлаганите електронни услуги (16%);
- Трудности при откриването и достъпа до сайтовете (15%);
- Недостатъчен брой предлагани услуги (15%);
- Липса на доверие в администрацията (14%).

Показателно за **промените, настъпващи в комуникацията между бизнеса и институциите**, е значителното повишение в дела на тези, за които първото действие при възникнал проблем/ нужда от информация/ т.н. е справка в интернет – от 8% на 25%. Изграждането на подобен рефлекс показва, че предстои масов преход от традиционно към е-общуване.

Населението е по-скеплично към въвеждането на електронни услуги по простата причина, че броят и продължителността на контактите на едно физическо лице с държавната администрация са незначителни в сравнение с тези при фирмите, а необходимостта от издаване на различни документи – доста по-малка. На второ място - сред гражданите няма толкова ясно дефинирани проблеми, чието решаване е свързано с допълнителни вложения – времеви, финансови, трудови. Вследствие на това няма сериозна необходимост от използването на подобни услуги. В добавка трябва да се отбележи, че голяма част от населението – приблизително 80%, не разполага с техническите средства, необходими за осъществяването на е-комуникацията. Комбинацията между липса на потребност и недостиг на ресурс правят проблема с навлизането на тези услуги трудно разрешим.

Въпреки това, общото позитивно отношение към високите технологии в най-различни групи се отразява и на населението като цяло. Близко 27% са в подробности или отчасти запознати с използването на електронен подпис. 22% биха използвали електронен подпис и електронен документ. 9% правят справка по Интернет, когато им е необходима информация. Не трябва обаче да се пропуска фактът, че тук става въпрос предимно за млади, активни, работещи хора, с по-високи доходи. Възрастовата група над 60 години, хората с ниски доходи, безработните, пенсионерите остават извън влиянието на рекламните и информационните кампании за насърчаване на използването на електронни услуги.

Електронните услуги, които гражданите биха използвали са описани в таблица №4 (Услуги, които населението би използвало по Интернет).

Услуга	Процент съгласни
справка за социални и здравни осигуровки	46,6
плащане на данъци и осигуровки	24,2
издаване на свидетелства за	13,5

съдимост	
издаване на лични документи	13,2
промяна на адрес	12,1

Таблица 4.

Отношението към използването на електронни услуги сред населението и изобщо **степената на приемане на е-комуникацията** може да се измери и чрез два други показателя – склонност към гласуване по Интернет и полза от публикуване на актовете на правителството и останалите административни органи в мрежата. 26% биха гласували на избори или референдум по електронен път. За 35% би било голямо улеснение да използват административни документи он-лайн. Отново е ясно, че това са младите и динамични групи, които са сигурни или потенциални е-потребители. Какво се случва с групата на “невъзможните за достигане”? 45% имат близък, който може да направи справка, разпечатка на формуляр от Интернет, ако е необходимо. Почти всеки пети вече се е възползвал от такава възможност. Това на практика означава, че съществува неформален канал за въздействие и върху групата на невъзможните за достигане, който може да се използва при популяризирането на електронните услуги.

Д9. Изследването на Web-присъствието на общините, реализирано от Фондация “Приложни изследвания и комуникации” в изпълнение на Плана за изпълнение на стратегията за електронно правителство, представлява демонстрация на публично-частното партньорство по изпълнение на Стратегията. Това изследване имаше за цел да подпомогне лидерите на местно равнище да се самооценяват спрямо различни еталони и европейските изследвания, както и да намират актуална информация, свързана с изграждането на Web-сайтове и предоставяне на електронни услуги.

Изборът на методология за изследването се основаваше на няколко основни критерия:

- а) да има международна сравнимост (методологията вече да е прилагана в други страни за оценка на Web-сайтове);
- б) по възможност да има оценки и на не-агрегирано равнище (например, по конкретни услуги или характеристики);
- в) съпоставимостта да обхваща максимално повече общини, в това число европейски, съпоставими с българските (по размер, икономическо развитие и т.н.);
- г) да бъде сравнително лесно адаптируема за самооценка от страна на местните администрации.

Изхождайки от тези критерии, за база на изследването беше приета методиката KEeLAN (Key Elements for Electronic Local Authorities' Networks, което в превод означава: Ключови елементи на мрежите на електронните местни власти).

Ж. Обучение

За реализирането на промяната, свързана с електронното правителство, е

необходима непрекъсната квалификация и преквалификация на човешките ресурси. В тази връзка отделните администрации провеждат свои програми и курсове, но като цяло средствата и усилията в тази област следва да бъдат увеличени.

В настоящия момент действат курсове и програми изпълнявани от държавната администрация. Това е програмата на Института по публична администрация и европейска интеграция (ИПАЕИ), където Подпрограмата „Електронно правителство“ е изградена на базата на приетата Стратегия за изграждане на електронно правителство и други документи, очертаващи пътя за създаването на модерна административна система в страната. Тази подпрограма е предназначена за ръководители, ИТ мениджъри, експерти и всички работещи в държавната и териториалната администрация, чиято дейност е свързана с изграждането на електронно правителство в България. С подпрограмата „Електронно правителство“ ИПАЕИ се стреми да изгражда в администрацията знания и умения свързани с процеса на изграждане на електронното правителство, с ре-инженеринга на административната структура и на административните процедури, с новия публичен мениджмънт, както и с използването на е-услугите от самата администрация.

Подпрограмата се осъществява съвместно с Координационния център по информационни, комуникационни и управленски технологии към МС и Българската асоциация по информационни технологии. Институтът текущо провежда и обучение по информационни технологии по програми на водещи световни фирми.

Координационният център по информационни, комуникационни и управленски технологии, в сътрудничество с българските администрации, наши и чужди неправителствени организации, също провежда семинари свързани с електронното правителство и с тематична насоченост:

- Стандарти, свързани с електронното правителство;
- Ре-инженеринг на работни процеси в администрациите;
- Използване на електронни документи и електронен подпис в администрацията.

В тези семинари участват изтъкнати ръководители от държавната администрация и лектори от водещи компании, научни институти и висши учебни заведения.

2.3. Етап на целенасочено развитие (от средата на 2005 г.)

2.3.1. Характеристика на етапа

Всъщност, настоящата година се характеризира като преходен период между двата етапа, в който се проявяват особеностите на единия и на другия. Така, наред с продължаването на децентрализираните разработки, започна реализацията на стъпки, характерни за етапа на целенасочено развитие.

За да бъдат формулирани основните характеристики на този етап, бяха изведени на преден план т.н. “стълбове на съвременното електронно управление” (Приложение № 1). Накратко, това са:

- Единна нормативна база (КиберПраво);
  - Системна интеграция и оперативна съвместимост;
  - Достъпност до информационните ресурси:
    - Чрез различни технически платформи;
    - В една логическа точка за различни приложения
  - Единна среда за сигурност, в т.ч.:
    - Единна мета-система за автентификация / оторизация;
    - Единна мрежова среда за сигурност
  - Единно управление на информационния обмен между институциите
  - Единно управление на мета-съдържанието (вкл. преход към управление на знанието);
  - Вертикална интеграция между институциите;
  - Активно управление на инфраструктурата;
  - Мониторинг, анализ и усъвършенстване на системите за управление.
- Управление на качеството;
- Квалификация и обучение на персонала, базирани върху модерни технологии за управление на съдържанието;
  - Унифициран “представителен слой” (Web-представяне, семантичен Web)

Изхождайки от горното, основните характеристики на етапа на целенасочено развитие биха могли да бъдат дефинирани, както следва:

- Европейски измерения (преди всичко създаване на условия за развитие на транс-граничните услуги за гражданите и бизнеса като общоевропейски пазар);
- Интегрален подход към функциите на Електронното правителство като елементи от Електронното управление (e-Governance);
- Въвеждане на “интелигентни” методи в оценките за функциониране на администрацията;
- Развитие на многоканалния достъп към електронните услуги;
- Приоритет на разработките, свързани със системната интеграция и оперативната съвместимост.

Определяща за етапа е осъзнатата необходимост от приоритетно изграждане на Единна информационно-телекомуникационна среда за електронното

управление.

Понятието “Единна информационно-комуникационна среда” се появява за първи път в документа “Стратегия за развитие на информационното общество в Република България”, приет през м. октомври 1999 година. Предложеното там определение “... осигуряваща комуникация и обмен на данни между всички органи на държавната власт и техните администрации” явно не отговаря на съвременните виждания. В Стратегията за електронно правителство, приета с Решение № 866 от 28.12.2002 г. на Министерския съвет, това понятие се среща няколко пъти без да бъде дефинирано.

Изхождайки от световния и европейски опит (преди всичко, разработките по Програма IDABC (Interoperable Delivery of European e-Government Services to public Administrations, Businesses and Citizens) на Европейската комисия) би могло да бъде формулирано следното определение: **“Единната информационно - телекомуникационна среда е съвкупност от технически средства, софтуер, организационни структури и мероприятия, осигуряващи системната интеграция и оперативната съвместимост между информационните системи в администрацията. При това, тази среда осъществява кохерентно и ефикасно обединяване на ресурсите (данни, приложна логика и локални процеси), така че да поддържа функционирането в разпределена конфигурация”**.

В общ план Единната информационно-комуникационна среда би трябвало да се характеризира със следното:

А. Комуникационната съставляваща да осъществява т.н. “интелигентно управление” на мрежата, в т.ч.:

- автоматизирано идентифициране на проблеми в мрежата и конфигуриране на мрежовите устройства;
- адаптивна маршрутизация и управление на потоците данни;
- създаване на затворени групи ползватели и групи с различни права на достъп и приоритети;
- реализация на функции за сигурност на обмена и мрежовите процедури;
- управление на достъпа с мрежови средства

Б. Освен функциите на мрежово ниво Комуникационната съставляваща би трябвало да реализира:

- автоматизирано наблюдение, диагностика и преконфигуриране на изчислителните ресурси, включени в мрежата;
- функции на семантичен филтър при обмен на структурирани файлове

В. Информационната съставляваща трябва да осигури на централизирано ниво изпълнението на някои общи и еднотипни функции (като с това реализира т.н. вертикална системна интеграция):

- мета-система за идентификация и оторизация на потребителите;

- мета-система за оркестриране на електронните услуги и предоставяне на комплексни услуги като съвкупност от първични;
- система за стандартизиран информационен обмен между звената на администрацията;
- система за типизирани разплащания с администрацията;
- система за управление на съдържанието;
- система за публикуване на електронни формуляри и пр.

Г. За да осигури условията за системна интеграция и оперативна съвместимост между информационните системи на администрацията Единната информационно-телекомуникационна среда би трябвало да съдържа т.н. **“Интеграционна мета-среда”** (комплекс от централизирани регистри, структури от мета-данни и други средства)

Г1. Техническата оперативна съвместимост между информационните системи на администрацията трябва се подпомага от Регистър на стандартите със съответното организационно осигуряване. Предмет на “Интеграционната мета-среда” ще бъдат и общите политики за сигурност

Г2. Семантичната оперативна съвместимост трябва се осигурява от следните регистри: на информационните обекти, на електронните услуги, на мета-данните и мета-регистрите пр. По този начин “Интеграционната мета-среда” ще изпълнява функциите на Национално звено за мета-данните (съгласно препоръките CWA 15245:2005 на Европейския институт по стандартизация)

2.3.2. Основни европейски инициативи, даващи насоки за този етап на развитие

А. Европейска пет-годишна стратегия за развитие на икономиката, базирана на цифровите технологии – i2010

Инициативата **i2010** е една всеобхватна стратегия за модернизирание и пълно използване на всички политически инструменти на Европейската комисия за ускореното развитие на икономиката, базирана на цифровите технологии: регулаторни инструменти, научни изследвания и партньорство със индустрията. Комисията приоритетно ще подпомага развитието на високоскоростни и добре защитени широколентови мрежи предоставящи богато и разнообразно информационна съдържание в Европа.

В тази инициатива Комисията определя три основни политически приоритета:

- да се създаде единен отворен и конкурентен пазар за услугите на информационното общество и медиите в рамките на Европейския съюз. За подпомагане на технологичната конвергенция с “политическа конвергенция” Комисията ще предложи: ефикасна политика за управление на спектъра в Европа (2005); модернизация на правилата на услугите на аудио-визуалните медии (края на 2005); стратегия за едно сигурно информационна общество (2006); всеобхватен

подход за ефективно и базирано на оперативна съвместимост управление на правата в цифровата икономика (2006/2007);

- да се увеличат в рамките на ЕС инвестициите в научните изследвания в областта на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) със 80%. Европа изостава във научните изследвания за ИКТ инвестирайки само 80 евро на глава от населението в сравнение със 350 евро в Япония и 400 евро в САЩ. i2010 определя стъпките за осъществяване на по големи инвестиции в научните изследвания за ИКТ и за получаване на повече резултати, т.е. чрез транс-Европейски демонстративни проекти да се тестват обещаващите резултати на изследванията и да се интегрират по добре в европейските изследователски проекти малките и средни предприятия;

- да се подпомогне развитието на “включващо” Европейско информационно общество. За да се намали разликата между “имащите и нямащите” в информационното общество, Комисията ще предложи: План за действие за е-Правителство за услуги насочени към гражданите (2006); три основни ИКТ инициативи свързани със “качество на живота” (технологии за застаряващо общество, интелигентни транспортни средства които са по-умни, по-сигурни и по-чисти, и цифрови библиотеки предоставящи достъп на всички до мултимедийната и многоезична Европейска култура (2007); и действия за преодоляване на географското и социалното “цифрово разделение”, кулминиращи в Европейска Инициатива за е-Включване (e-Inclusion) (2008).

i2010 е първата инициатива на Комисията приета съгласно обновената Лисабонска стратегия на ЕС. Фокусирана е върху най-обещаващия сектор на Европейската икономика: ИКТ е допринесло 40% към ръста на производителността и 25% към ръста на Европейския БВП.

За изпълнение на задачите в Инициативата и успешно справяне със предизвикателствата Европейската комисия отделя особено внимание на следните основни проблеми:

- Цифровата комуникация очертава огромни пазарни възможности за **съдържание и услуги**. Наличието на съдържание, обаче, до голяма степен зависи от широкото внедряване на системите за управление на правата, свързани с използването на цифровите технологии;

- Политиките за **е-Включване, гражданството и цифровата образованост** (e-Inclusion, citizenship and digital literacy) подсигуряват да не бъдат заобиколени някои сектори от обществото създавайки по този начин “цифрово разделение”. Това става все по важно, имайки предвид разпространението на ИКТ в обществото, но въвеждането на тези политики е сложен процес и изисква съществена научно-изследователска дейност която не може да бъде проведена само от частния сектор;

- Използването на **ИКТ в публичните услуги** може както да подобри качеството на самите услуги, така и да разшири демокрацията и прозрачността. Това ще помогне на решаването на такива различни по същество проблеми като застаряващото население и административния натиск върху малките и средни

предприятия. Политическите предизвикателства варират от реорганизацията на администрациите до използването на електронния подпис;

- **Умения за работа:** използването на ИКТ на работното място може да повиши ефикасността, да подобри качеството на работа и да осигури по-добри работни места. Постигането на това изисква реорганизация на процесите и инвестиране в ИКТ умения, така че ИКТ-компонента на всички квалификационни процеси трябва да бъде засилен. Важността на ИКТ уменията за заетостта, производителността и участието на работната сила в процесите означава, че на всички европейци трябва да бъде предоставена тази възможност за квалификация.

- **ИКТ индустрията** (ИТ, електронните комуникации и аудио-визуалния сектор) сами по себе си са съществен дял от икономиката. В един свят, където изключителния растеж, особено в Азия и Латинска Америка, привлича производството, научните изследвания и стандартизационните действия по силно отколкото Европа, ЕС трябва да стане привлекателен за инвестициите и висококачествените работни места. Създаването на про-конкурентна среда и инвестирането в ИКТ изследванията е от решаващо значение;

- **Оперативна съвместимост** (interoperability): ИКТ мрежите и платформите конвергират за предоставяне на широк кръг от услуги върху различни платформи, като правят съвместимостта на техниката и приложенията все по-належаща. Въпреки че оперативната съвместимост и стандартите обикновено се осигуряват от основните играчи на пазара, правителствата ще трябва да подпомогнат търсенето на общи решения или да се насочат към използването на отворени стандарти;

- **Доверие и надеждност:** Ако ИКТ ще навлиза в нашия живот, те трябва да заслужат нашето доверие. Изграждането на доверието на гражданите в Информационното Общество ще включи и проблемите на конфиденциалност, нечестни или незаконни търговски практики, нежелана комуникация (спам), незаконно и вредно съдържание, защита на малолетни. Също така, различни инфраструктури от банките до транспорта, се базират главно върху ИКТ и са взаимозависими, затова всяка авария може да доведе до тежки дългосрочни последици. Затова от решаващо значение е надеждността на системите и мрежите;

- Ефикасното използване на ИКТ от предприятията е от решаващо значение за Европейската конкурентоспособност. **Използването на ИКТ от бизнеса** остава неравномерно, особено от милионите европейски МСП, много от които изостават по-големите фирми както в използването на ИКТ инфраструктурата така и в нивото на използване на самите ИКТ.

Б. Един от важните лостове за реализацията на етапа на целенасочено развитие на електронното правителство е участието на страната в Програмата IDA (IDABC).

В сравнение с Рамковите програми на Европейската общност, Програмата Обмен на данни между администрациите (***Interchange of Data between Administrations – IDA Programme***) е сравнително слабо позната в България най-вече поради своята специфика. Това е програма, създадена през 1995 г. с цел да подпомогне успешното прилагане на политиките и процесът на вземане на решения в Европейската общност, като ускори и улесни обмена на информация

между администрациите на страните-членки чрез използването на информационните и комуникационните технологии /ИКТ/. Програмата IDA е създадена в помощ на служителите от публичните администрации в Европейския съюз като предоставя редица общи механизми и услуги за електронни комуникации, както между тях самите, така и с външни организации и гражданите. Така Програмата им помага да опростят и уеднаквят работните си практики. Основен елемент на финансовата помощ по Програмата IDA е да се подпомогне общооперативната връзка и достъпа на информационните системи на ниво транс-Европейски мрежи, както и инициативите на национално и регионално ниво. В допълнение IDA прави съгласувани усилия да предостави една обща рамка на правни въпроси и въпроси, свързани със сигурността, да поддържа еднакви стандарти за осигуряване на качеството и да насърчи разпространението на най-добрите практики в рамките на Европейския съюз.

Основните направления на дейностите в Програма IDA са, както следва:

- Общи инструменти и техники, специфицирани и разработени от IDA за осигуряване на съвместната дейност в рамките на секторните мрежи;
- Основни услуги – дейности, поддържани от IDA, които идентифицират и избират основни услуги от пазара;
- Обмен на информационно съдържание – серия от дейности и мерки, които осигуряват достъпа до транс-Европейските мрежи за електронния обмен на информация в администрацията;
- Осигуряване на методики за управление на проекти и контрол на качеството;
- Осигуряване на информация за правни проблеми и проблеми със сигурността;
- Обмен на добри практики;
- Портални услуги;
- Използване на софтуер с отворен код в администрацията;
- Взаимодействие между регионални и национални инициативи на отделните страни-членки;
- Обществени поръчки по електронен път.

Първият етап на програма IDA приключи през 1997 г., а през август 1999 г. започна вторият ѝ етап – IDA II. Тя се основава на две решения на Европейския парламент и Европейския съвет 1719/99/ЕС и 1720/99/ЕС от 12 юли 1999 г. Първото дава насоките и определя проектите, които са от общ интерес /PCI/, така наречените секторни мрежи в различни области, като: селско стопанство, статистика, здравеопазване и др. в помощ на агенциите или обмен между институциите. Второто решение засяга хоризонталните действия и мерки /НМ/ за гарантиране на оперативната връзка между тези мрежи. Проектите от този род включват общи телематични услуги, общи механизми и мерки за информационна сигурност и т.н.

Проектите от общ интерес (PCI) включват:

- Селско стопанство и рибарство – помощта в областта на общата

селскостопанска политика и рибарството включва обмен на информация относно националните политики в областта на селскостопанските пазари, определяне на показатели за развитие на селските райони, събиране на финансови данни от селскостопански холдинги и действаща европейска база данни за обмен на информация в областта на рибарството (например относно регистрите за отчет на улова и за рибните пасажи).

- Заетост и образование – европейската мрежа за заетостта улеснява набирането на персонал на общия европейски пазар на труда. Тя се използва от службите по заетостта и има пряк достъп за гражданите чрез Интернет. Изграден е портал представящ възможностите за обучение в страните от ЕС;

- Околна среда – европейската мрежа за информация и наблюдения в областта на околната среда свързва европейските организации, занимаващи се с въпросите на околната среда, като предоставя непосредствен достъп до хармонизирана и сравнима информация относно околната среда. Предвижда се службите отговарящи за гражданска защита и за екологични критични ситуации да бъдат свързани в една мрежа;

- Предприятия – европейска телекомуникационна мрежа предоставя на организациите във фармацевтичния сектор и контролиращите органи основа за пазарно одобрение на принципа на едно гише на лекарствени продукти в Европа и съдейства за закрилата на здравето на хората;

- Здравеопазване и защита на потребителите – мрежата предоставя телематични услуги и основни приложения, такива като ранно предупреждение за епидемии от заразни болести, информация и наблюдение в областта на здравеопазването. В процес на подготовка и информационно технологичното осигуряване е и мрежата за новата Европейска организация по храните;

- Социална политика – оказва се помощ за бързия обмен на данни относно социалните осигуровки между администрациите (пенсии, семейни добавки, помощи при майчинство и безработица и пр.);

- Статистика – развитие на телематичните системи за събиране, обработка и разпространение на статистически данни от Евростат (Европейската служба по статистика).

Хоризонталните мерки и инициативи (НМ) СА както следва:

- TESTA (Trans-European Services for Telematics between Administrations) - предоставя универсална комуникационна мрежа, предназначена да обслужва връзките между администрациите. Тя предлага обща серия от готови за използване телематични услуги за министерства и агенции с гарантирано ниво на предоставяне на услугите и сигурност. В средата на 2000-та година е поставено началото на TESTA II. Тя позволява връзка от типа “всеки с всеки”, като приема мрежи на национални, регионални и местни администрации, проектирани за определени

нужди, независимо от собствената им вътрешна структура. Тези общности са свързани през EuroDomain (една финансирана от IDA транс-Европейска основна мрежа), който дава възможност за прозрачни връзки между местните домейни на администрациите на страните-членки – включително и свързаните мрежи – и европейските институции. На основата на Интернет протокол и свързаните с него стандарти, TESTA II предлага възможности, сравними с тези на самия Интернет. Затвореността на EuroDomain дава възможност да се гарантира високо ниво на сигурност, с по-малка степен на риск за неразрешена намеса – едно основно изискване за администрациите и агенциите, които работят по чувствителни въпроси на национално и международно ниво. Мрежата се наблюдава постоянно и PKI на IDA може да предостави ускорено удостоверяване и кодиране. Потребителите имат пълната свобода да конфигурират собствените си индивидуални мрежи и да определят кои групи и сектори могат да бъдат свързани. Те също могат да насочат избраните комуникации чрез TESTA II, като в същото време използват Интернет за други контакти. TESTA II предоставя и Web-хостинг инфраструктура, която дава възможност на държавните институции да предложат на други администрации достъп до Web-услугите чрез EuroDomain. Отворената архитектура на мрежата позволява въвеждането и на други хоризонтални приспособления – например поделени директории и портален достъп до локални домейни;

- CIRCA (Communication and Information Resource Administrator) - едно от най-успешните средства, въведени до сега от IDA. Този прост и ефективен пакет подпомага обмена на информация между публичните администрации, институциите и агенциите. Той дава възможност на работни групи, комисии или екипи по проекти да поддържат лично пространство в Интернет. Достъпът до CIRCA днес е възможен и през TESTA II. Членовете на работните групи могат да работят едновременно по документи, да се консултират с многоезични библиотеки, да участват в дискуссионни форуми и да ползват други средства. Потребителите могат да сърфират във виртуалното пространство като използват стандартния Интернет браузер, но защитата с парола и възможностите за кодиране предотвратяват неразрешения достъп. Около 25 комисии или служби на европейски институции днес използват CIRCA. Формирани са около 650 групи по интереси и седмично посетителите в страницата са над 200 000.

Български експерти са участвали в следните работни групи, комитети и конференции по Програмата през 2005 г.:

- PEGSCO – секретариат за паневропейски услуги на е-Правителство, подготвящ работната програма и бюджета на IDABC;
- IDABC Conference – Първата конференция по Програма IDABC;
- Interoperability – работна група по оперативна съвместимост;
- e-Procurement – работна група за обществени поръчки;
- OSS – работна група за софтуер с отворен код;
- TESTA – представители на администрацията са членове на работната група.
- TAC-WHAM – работна група за хоризонтални ИКТ проекти;

В резултат от предложение, прието от Европейския парламент и Европейския съвет на 21 април 2004 г., Програмата IDA II преминава в Програма IDABC

(Interoperable Delivery of pan-European eGovernment Services to Public Administrations, Businesses and Citizens - Общоперативно предоставяне на паневропейски услуги чрез електронно правителство на публичните администрации, фирмите и гражданите). В началото на 2006 г. Европейската комисия, подпомагана от пан-Европейския комитет за услуги на е-Правителство /PEGSCO/, трябва да утвърди обширна работна програма на IDABC за периода 2005-2009 год. Работната програма описва за всеки проект от общ интерес /PCI/ или от хоризонталните мерки /HM/:

- предмета, целите, причините, потенциалните бенефициенти, функционалните и технически подходи ;
- опита от постиженията в миналото, както и очакваните ползи и разходи.

В съответствие с предложеното решение Програмата IDABC ще продължи в голяма част дейностите по Програмата IDA II и ще предостави по-голяма помощ в областта на паневропейски услуги чрез електронното правителство за фирмите и гражданите през следващите години.

На 15 април 2004 г. Народното събрание прие Закон, с който ратифицира Меморандума за разбирателство между Европейската общност и Република България относно участието на България в Програма IDA II. След ратифицирането се създаде междуведомствена работна група за координиране на дейностите по програмата на ниво държавна администрация. Предстои ратифицирането на Меморандума за разбирателство между Европейската общност и Република България относно участието на България в новата Програма IDABC.

2.3.3. Основни проекти и инициативи, характеризиращи навлизането на българското електронно правителство в етапа на целенасочено развитие:

А. Българска национална рамка за оперативна съвместимост на публичните информационни системи

Този проект е основополагащ за развитието на едно цяло направление в концептуалното и практическото изграждане на електронното правителство (като принципите му се разпространяват върху цялата Национална информационна инфраструктура). Става въпрос за системната интеграция и оперативна съвместимост.

Съгласно “пътната карта” на Програмата на Европейската комисия IDABC разработката на пан-Европейската среда, осигуряваща системната интеграция и оперативна съвместимост на информационните системи, преминава през следните основни етапи:

- създаване на “Рамка за оперативна съвместимост на информационните системи”;
- разработване на конкретни правила за системна интеграция и оперативна съвместимост на приложения, свързани с електронното правителство;
- разработване на “Препоръки за архитектурата на информационните

системи”;

- създаване на централно хранилище на информационни ресурси, необходими за постигане на оперативна съвместимост (в т.ч. за морфологична съвместимост (номенклатури, тезауруси, онтологии) и синтактична съвместимост (XML-схеми, модели и схеми на мета-данни и пр.)
- създаване на “пан-Европейска административна ориентационна карта”.

Българската национална рамка за оперативна съвместимост е разработена в съответствие с последната версия на “Европейската рамка за оперативна съвместимост”, публикувана през м. януари 2005 г. Европейската рамка е създадена в изпълнение на инициативата “eEurope 2005”, приета на Срещата на върха в Севиля (юни 2002 година). В същото време българският документ обхваща до голяма степен и втория етап на европейската “пътна карта”, включвайки конкретни механизми за постигане на техническа, семантична и организационна оперативна съвместимост на информационните системи.

Това е постигнато чрез дефинирането на централизирани регистри (Регистър на стандартите, Регистър на информационните обекти, Регистър на електронните услуги), както и на механизъм за сертификация на програмните продукти и информационни системи по отношение на съответствието с Националната рамка.

Главното средство за осигуряване на системна интеграция и оперативна съвместимост, според този документ, е прилагането на отворени международно-приети стандарти. При това основният подход на тази разработка е насочен избор на интеграцията, ориентирана към услуги. Последната позволява не само пренос на информация от приложение към приложение в различни информационни системи, но и създаване на комплексни приложения чрез услуги, поддържани в отдалечени системи чрез разпределяне на обща бизнес-логика.

“Българската национална рамка за оперативна съвместимост на публичните информационни системи” заедно със съпровождащите я документи дефинира и регламентира консистентна, функционално пълна и работеща среда, покриваща изискванията на всички аспекти на системната интеграция и оперативната съвместимост.

Б. Препоръки за междуведомствен и международен обмен на електронни документи

Документът е разработен в изпълнение на Приложение № 2 на Стратегията за електронно правителство и на Заповед No P-35 от 12 юли 2005 г. на Министъра на държавната администрация.

Основната му цел е предприемането на комплекс от организационни, технологични и нормотворчески мерки, както и мерки в областта на информационната сигурност и обмена с външната среда, за постигането на ефективно функциониране на администрацията чрез унифициран, оперативно съвместим и автоматизиран обмен на електронни документи между звената на

администрацията.

Електронният обмен между звената на администрацията осигурява ефективното осъществяване на правомощията на администрацията и предоставянето на административни услуги на гражданите и бизнеса по електронен път. Чрез организиране на електронен обмен се създават условия за еднократно въвеждане на всички данни за фирмите и гражданите, взаимодействащи с електронното правителство и вменяване в задължение на администрацията да осъществява многократното използване на вече събраните данни.

Препоръките за междуведомствен и международен обмен на електронни документи са съобразени с Препоръка No 33 на ИКЕ / ООН за изграждане на "единен прозорец" при обмен на данни с администрацията, както и с Препоръка (2003)15 на Съвета на Европа относно архивирането на електронни документи и Препоръка (2004)15 на Съвета на Европа относно въвеждането на стратегии за електронно управление.

В. Пилотен портал на електронното правителство

Пилотният проект е пример за публично-частно партньорство - реализиран е от консултантския екип на Microsoft и фирма ЦАПК "Прогрес" в сътрудничество с Националния осигурителен институт, служба "Гражданска регистрация и административно обслужване" и "Информационно обслужване" АД.

Пилотният портал представлява обща точка за достъп към някои от електронните административни услуги, която се характеризира с унифициран дизайн и интерфейс. Той осигурява обща регистрация на услугите чрез цифров подпис (допускат се сертификати за универсален електронен подпис на двата лицензирани български доставчици на удостоверителни услуги: "Информационно обслужване" АД и "Банксервиз" АД). Архитектурата му се състои от: портал, система за установяване на самоличността и предоставяне на достъп, транзакционно-насочваща система и точки за интеграция.

Към м. ноември 2005 година чрез пилотния портал ползвателят може да получи достъп към следните електронни административни услуги:

- услуги, изискващи електронен подпис: промяна на адресната регистрация на гражданите; справка в информационната система "Делфи", съдържаща информация за съдебната регистрация на всички юридически лица в България; достъп до информационните ресурси на Националния осигурителен институт (издаване на справки за внесените осигурителни вноски на физическите лица и на справки за внесените осигурителни вноски от страна на работодателите), приемане на предложения, молби, жалби и сигнали от Министерството на транспорта;
- услуги, не изискващи електронен подпис: търсене на свободни работни места, обявени в бюрата по труда, търсене в електронни каталози и библиографски бази данни на Народната библиотека "Св. Св. Кирил и Методий", търсене в Библиотека с нормативни актове (ПИС Сиела).

Г. Концептуален модел на електронна община

Концептуалният модел на електронна община, разработен от КЦИКУТ в сътрудничество с фирма ЦАПК “Прогрес” е опит за създаване на унифициран подход към технологичната реализация на електронните административни услуги, предоставяни от общините. Моделът е базиран на основни предпоставки, аналогични на залегналите в основата на централното електронно правителство: унифициран портален вход към системата, централизирани процедури за аутентификация / оторизация, архитектура, ориентирана към услуги, единна среда за описание и извикване на административните услуги.

Резултатите от разработката на концептуалния модел нагледно демонстрират свойствата на архитектурата, ориентирана към услуги, да позволява скалируемост и фракталност (т.е. повторение на една и съща структура на различни нива) на електронните административни услуги. В същото време, тази разработка изяснява факта, че понастоящем дори на концептуално ниво не са решени основните проблеми на взаимодействията “централно електронно правителство - локални електронни администрации” (в т.ч.: взаимодействието между локалните и централните електронни административни услуги, взаимодействията между процесите на идентификация на локално и централно ниво и пр.).

3. Основни изводи за състоянието на Електронното правителство

Всестранният анализ на реализацията на Стратегията за електронно правителство и Плана за нейното изпълнение за 2004 / 2005 години с отчитане на тенденциите във водещите в това отношение страни в Европа и света позволява, да се формулират следните основни изводи:

3.1. Стратегията за електронно правителство, приета с Решение на Министерския съвет № 866 от 2002 г., изигра своята роля на основополагащ документ. Може да се твърди, че повечето реализации на елементите на електронното правителство, понастоящем, са в съответствие със стратегията

3.2. Реализацията на “Плана за изпълнение на Стратегията за електронно правителство до 2005 г.”, приет с Протоколно решение № 10 т. 37 на Министерския съвет от 11.03.2004 г. е трудно да бъде отчетена, тъй като голямото болшинство от включените в него проекти са залегнали в плана без осигурено финансиране. Основните проекти с финансиране от Държавния бюджет, са реализирани в Министерството на финансите

3.3. Състоянието на критичните фактори за успеха на електронното правителството, определени в Стратегията на база на съществуващите в страната реалности, би могло да бъде оценено както следва :

- *Наличие на политическа воля* – такава съществува, израз на което е и създаването на новото министерство на държавната администрация и административната реформа. От особено важно значение ще бъде координацията на дейността на последното с другите основни участници в изграждането на електронното правителство;

- *Осигуряване на необходимия финансов ресурс* – до сега на централно ниво не са се финансират никакви дейности, свързани с осъществяването на Стратегията за електронно правителство. По отношение на ведомствени ИТ-проекти се наблюдава финансиране на базовите системи на някои министерства, НОИ, НЗОК, областни центрове. Не достига финансирането в общините, съдебната система, здравеопазването, образованието и пр.;

- *Осъзната необходимост на обществото от развитие на електронното правителство* - за следене на този критичен фактор са разработени и реализирани инструменти за периодично събиране на информация и текущ анализ на търсенето на административни услуги по електронен път. Проведените изследвания показват наличие на дисбаланс на търсенето на електронни услуги – необходимостта от развитието на електронното правителство е по-ясно осъзната от бизнеса, отколкото от гражданите;

- *Осигуряване ангажираност на висококвалифицирани специалисти по информационните технологии* – по данни на Дирекция “Информационни технологии и комуникации” в Министерски съвет 97% от ИТ служителите са съсредоточени в централната администрация, 2% в областните администрации и едва 1% в съдилищата;

- *Ефективна обратна връзка* – познаването на нуждите на гражданите, бизнеса и самата държавна администрация е основен принцип, целящ да осигури

изучаване и разбиране на потребителското поведение, идентифициране на търсените услуги, тяхното предоставяне и осигуряване на възможност за обратна връзка и въздействие. За тази цел са разработени и реализирани инструменти за периодично събиране на информация и текущ анализ на търсенето на административни услуги по електронен път.

3.4. Независимо от неоспоримите постижения в областта на електронното правителство, посочени по-горе, изоставането от европейските страни се задълбочава. Налице е не просто забавяне на процесите или неизпълнение на посочените по-горе директивни документи. Налице е “системна криза”, която се корени в следните “системни грешки” или “бариири”:

А. Администрацията в този ѝ вид (резултат на еволюция в условията на конвенционалните управленски технологии на миналия век) не е способна да внедри е-Правителство, без да бъде проведен сериозен системен анализ на нейното съответствие с модерните информационно-телекомуникационни технологии и, респективно, цялостен ре-инженеринг. За съжаление, продължава практиката процесите в администрацията да се разглеждат отделно от постановките на електронното правителство;

Б. Липсват адекватни механизми за общо планиране, финансиране, управление и контрол на процеса на изграждане и развитие на е-Правителство. Въпреки очевидната политическа воля, изразена в създаването на Министерството на държавната администрация и административната реформа (МДААР) и Държавната агенция за информационни технологии и съобщения (ДАИТС), ефективни методи за въздействие и съчетаване на ведомствените интереси с националните не могат да бъдат разпознати;

В. Въпреки наличието на редица основополагащи документи, изброени по-горе, електронното правителство няма никаква специфична правно-нормативна регламентация, в т.ч. регламентация на електронните административни услуги, регламентация на управлението на данните в целия им “жизнен цикъл”, политики на сигурност в публичните информационни системи и т.н.;

Г. Голяма част от администрацията продължава да разглежда електронното правителство като комплекс от мероприятия, а не като единна система със строги изисквания за унифицирано управление на процесите в нея. Поради това, продължава подценяването на изграждането на общосистемните технологични ресурси

Д. Дори на концептуално ниво не са решени основните проблеми на взаимодействията “централно електронно правителство - локални електронни администрации”.

4. Препоръки и предложения

Комплексът от препоръки относно бъдещото развитие на електронното правителство, произтичащ от внимателния анализ на основните проблеми на досегашното развитие, както и на очертаващите се бариери, би могъл да се структурира в следните основни направления:

4.1. Действия по ре-инженеринг на администрацията в съответствие с методите и средствата на електронното управление

Създаването на Министерство на държавната администрация и административната реформа е израз на волята на управляващата коалиция да ускори процеса на усъвършенстване и оптимизиране на администрацията, което би се явило мощен фактор както за евро-интеграционния процес, така и за повишаване ефективността и конкурентоспособността на националната икономика.

В тази връзка, Министерството на държавната администрация и административната реформа и трябвало да организира създаването и развитието на механизъм за усъвършенстване на административната дейност на всички нива на държавната администрация – при това, в условията на широко навлизане на информационните и комуникационни технологии във всички обществени сфери:

А. Изследване, анализ, моделиране и усъвършенстване на работните процеси, възникващи при административните процедури (в термините на системния анализ това се отнася към т.н. “Business Process Management”). Съществени елементи от тази функция са:

A1. Изследване, анализ, моделиране и усъвършенстване на документите, свързани с административните процедури.

A2. Организиране на създаването и поддържането на електронните формуляри, съответстващи на административните процедури - с оглед на преминаване към електронен документооборот;

A3. Създаване и въвеждане в звената на държавната администрация на всички нива на унифицирани правила и процедури за управление на вътрешния документооборот (в т.ч. организирането на Държавния архив). Създаване на нов нормативен регламент, отменящ създадената през 1975г. “Единна държавна система за деловодство (ЕДСД)”;

A4. Създаване на нормативи за ефективност при реализация на административните процедури (численост и квалификация на персонала) – с оглед внедряване на съвременни информационно-комуникационни технологии

A5. Дефиниране на нови процеси на взаимоотношения между ведомствата, базирани на вертикална интеграция между аналогичните функционални звена

Б. Изследване, анализ, моделиране и предложения за усъвършенстване на структурите на звената на държавната администрация на всички нива

В. Формулиране и структуриране на административните услуги за гражданите и бизнеса, предоставяни от звената на държавната администрация на всички нива – с оглед въвеждането на електронни услуги (в термините на системния анализ това се отнася към т.н. “Customer Relationship Management”). Съществени елементи от тази функция са:

В1. Формулиране на елементарните е-Услуги, предоставяни от ведомствата, и начините за обвързката им в съставни е-Услуги (като “вериги с добавена стойност”, предоставяни “от едно гише”);

В2. Организиране на ре-инженеринг на съответните административни звена по каноните на “организация, ориентирана към услуги (Service-oriented Enterprise)”;

В3. Създаване на нормативи за качество при реализация на електронните услуги за гражданите и бизнеса;

В4. Мониторинг и контрол на “Back Office”-процесите в отделните ведомства, свързани с предоставянето на е-Услуги;

В5. Популяризиране на електронните услуги сред гражданите и бизнеса

Г. Създаване на механизъм за мониторинг и оценка на организацията на административната дейност в съответствие с горепосочените норми и правила

4.2. Действия по нормативното осигуряване на електронното правителство

4.2.1. Министърът на държавната администрация и административната реформа (МДААР) и Председателят на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения (ДАИТС) да възложат проучване за необходимостта от приемане на Закон за електронното управление. При установяване на необходимост от трайно регулиране на обществените отношения на законово ниво по отношение на електронното управление, МДААР и ДАИТС да поемат законодателна инициатива по подготвянето на проекто-закона и внасянето му в Народното събрание за приемане чрез Министерския съвет.

4.2.2. Министерството на държавната администрация и административната реформа да възложи на експертна група изготвянето на конкретен план за цялостно правно-нормативно осигуряване на електронното правителство

4.2.3. Министерският съвет да приеме Инstrukция за обмен на електронни документи в администрацията и в отношенията с гражданите и бизнеса, с която да се регламентира политиката за приемане и издаване на електронни документи в администрацията

4.2.4. Министерският съвет да приеме Правила за междурегистров обмен в администрацията

4.3. Действия по организационното осигуряване на електронното правителство

4.3.1. Министерството на държавната администрация и административната реформа да подготви и предложи на Министерския съвет приемането на механизъм за стратегическо и оперативно управление на конкретните процеси по въвеждането на електронното правителство във всички звена на изпълнителната власт (в т.ч. за хоризонтална комуникация между отговорниците за тази дейност в звената на администрацията)

4.3.2. Министерствата да включат в устройствените си правилници регламент за управление на процесите по въвеждане на електронното правителство в техните системи. При това да се регламентира по-тясна интеграция на звената, отговарящи за информационните технологии, със звената, отговарящи за стратегическото планиране и оперативно управление на процесите

4.3.3 Министерството на държавната администрация и административната реформа да разработи съвместно с Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) правила и механизми за взаимодействие “централно електронно правителство - локални електронни правителства”

4.3.4. Министерството на държавната администрация и административната реформа и Институтът по публична администрация и европейска интеграция да усъвършенствуват механизма за анализ и разпространение на добрите практики чрез:

- конференции, работни срещи и изложения;
- мрежа за поддръжка и насърчаване работата по мултиплициране на добрите практики;
- специализиран Web-сайт с връзки към добрите практики и тяхното описание.

4.3.5. За повишаване на административния капацитет при внедряване на разработките, свързани с електронното правителство, е необходимо да се повишат ролята, правата и отговорностите на ръководителите на звената по информационни технологии в министерствата

4.4. Действия по създаване на адекватна среда за системна интеграция и оперативна съвместимост

4.4.1. Министерският съвет следва да приеме “Националната рамка за оперативна съвместимост на публичните информационни системи”, както и да осъществи организационните мероприятия, предвидени в нея:

- създаване на Регистър на стандартите, осигуряващи оперативна съвместимост, Регистър на информационните обекти и Регистър на електронните услуги;
- уеднаквяване и формализация на данните в състава на вписванията в използваните в момента регистри в администрацията и въвеждането им в горепосочените регистри;
- поддържане съдържанието на регистрите в съответствие с новоприети нормативни актове;
- определяне на организационна структура, осигуряваща изпълнението на Националната рамка.

4.4.2. С цел осигуряване на семантичната оперативна съвместимост Министерският съвет следва да осигури изготвянето на стандартизиран набор от елементи на мета-данните, използвани в администрацията, съгласно спецификацията на IDABC 'Managing Information Resources for e-Government'

4.5. Действия в технологичната област

4.5.1. Усилията на ведомствата, пряко ангажирани с електронното правителство (Министерски съвет, Министерството на държавната администрация и административната реформа и Държавната агенция за информационни технологии и съобщения) да се съсредоточат в изграждането на формулираната в т. 2.3.1 "Единна информационно-телекомуникационна среда за електронното управление". За целта да се изготви конкретен план-график с дефинирани източници на финансиране;

4.5.2. Да се организира разработването и приемането на общи политики относно използването на информацията и управлението на нейния "жизнен цикъл"

4.5.3. Да се създаде универсален механизъм и конкретни приложения за електронни разплащания с администрацията

4.6. Действия по изграждане на изчерпателни политики и адекватни методи за информационна сигурност

4.6.1. Да се организира разработването и приемането на общи политики относно информационната сигурност в съответствие с Европейския регламент за сигурност, приет с Решение на Европейския съвет 2001/264/ЕС, както и политиките на Европейския съюз по автентификация и оторизация

4.7. Действия по ресурсното осигуряване на електронното правителство

4.7.1. Да се усъвършенствуват формите на публично-частното-партньорство, като се дефинира съответна нормативна рамка и разработят съответни методически правила

4.7.2. Да се повиши капацитета на държавната администрация за формулиране на проекти и активно участие в специализираните европейски програми, като:

- Програма **eTEN** - пазарно-ориентирана програма за насърчаване внедряването на трансевропейски електронни услуги (2005-2006 г.) с бюджет 93 млн. евро – основен финансов инструмент на i2010;

- Програма **eContent Plus** (2005-2008 г.) – пазарно-ориентирана програма за създаване на достъп до и употребата на продукти и услуги с европейско цифровото информационно съдържание за разпространение на знания с бюджет 149 млн. евро;

- Тематичен приоритет “**Технологии на информационното общество**” (ТИО) на **Шеста рамкова програма за научни изследвания, технологично развитие и демонстрации** (2002 - 2006 г.) – бюджет 3 625 млн.евро;

- Подпрограма “**Информационни и комуникационни технологии**” на **Седма рамкова програма за научни изследвания, технологично развитие и демонстрации** (2007 - 2013 г.) – прогнозен бюджет 12 670 млн.евро.

Източници на информация

1. Стратегия за електронно правителство, Решение на Министерски съвет N 866 от 28 декември 2002
2. План за изпълнение на Стратегията за електронно правителство за периода 2004-2005 г., Решение на МС от 11.03.2004 г.
3. Доклад за състоянието на администрацията през 2004 година, приет с Решение № 548 на Министерския съвет от 15 юни 2005 година
4. Изследване за отношението на гражданите и бизнеса към административните услуги, предлагани по електронен път, март 2005, КЦИКУТ, Естат
5. Изследване “е-Община” на КЦИКУТ и Фондация “Приложни изследвания и комуникации”, октомври 2005 г.